№ 103 ԿԻՐԱԿԻ ՄԱՅԻՍԻ 17

1909
ԵՐԵՍՈՒՆԵՕԹԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ԿԻՐԱԿԻ ՄԱՅԻՍԻ 17 № 103

ՄՇԱԿ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Տարեկան գինը 10 ռուբլի. կէս տարվանը 6 ռուբլի.
Առանձին համարները ԱՄԷՆ ՏԵՂ 5 ԿՈՊ.
Թիֆլիսում գրվում են խմբագրութեան մէջ.
Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, редакція «Мшакъ» Базарная ул. д. Тамамшева № 16.
Կամ Tiflis, Rédaction «Mschak».
Տելեֆոն № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 (բացի կիրակի և տօն օրերից).
Յայտարարութիւն ընդունվում է ամէն լեզուով
Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 10 կոպէկ.
Տելեֆոն № 253.

ԹԻՖԼԻՍԻ ԱՐՏԻՍՏԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ
ԱՄԱՌԱՅԻՆ ՇԻՆՈՒԹԻՒՆ
Կիրակի, մայիսի 17-ին

Չրի և էժանագին ծաղրանների և թէյատների ընկերութեան օգտին

Տեղի կունենայ

ՋԲՕՍԱՆՔ

Լայն և բազմատեսակ ծրագրով
Grand promenade amusan
անունով, բաղկացած 2 բաժանմունքից:

Բաժանմունք I

ՏՕՆ ՄԱՆՈՒԿՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ

Գնացք, պարեր, խաղեր:

ՏԻԿՆԻԿԱՅԻՆ ԹԱՏՐՈՆ

Պետրուշկա, լարախաղացներ, ձեռնածութիւններ, աճպարար և խեղկատակներ:

Բաժանմունք II

CAFÉ CONCERT

(Բեմի վրա)

Կը կատարվեն՝ օրվայ պատշաճ կուպլէտներ, պարեր—ամերիկական նոր պար «ԿԷԿ-ՈՒՕԿ», նեգրների սիրելի պարը՝ «ԿԻ-ԿԱ-ՊՈՒ», «ՉԵՉՕՏԿԱ» պարը սաւալի վրա, «ԱՊԱՇԵՅ» պարը (երկու հոգով), «ՄԱԶԻՐԿԱ», մոլորտական և բալէտային պարեր, հարմոնիայի նուագածութեամբ՝ շողերգակի մենեաքը և ժամանումը, «Послѣдній нынѣшній денечекъ» և պարերգեր:

ԲՈՍԵԱԿԱՅԻՆ ԿՈՒՊԼԵՏՆԵՐ

և ռոմանսներ: Իմերացիաներ՝ Այսէգորա Դունկան, Արտէմիզ Կոլոննա:

ՊԱՐԵՐ

ՎԻՃԱԿԱՒԱՂ, ՊՏԻ-ՃՎՕ, ԿՕՆՖԵՏՏԻ

Երկու երաժշտախումբ: Զբօսանքի սկիզբը ցեր. ժամը 4-ից, երեխաների ներկայացման սկիզբը ժամը 5-ից: «Café concert»-ի սկիզբը երեկ. ճիշդ ժամը 9-ին: Գները՝ մեծերի համար 30 կ., երեխաների և ուսանող-ուսանողուհիների համար (համազգեստով) 20 կ.:

(Ն. Կ.) 428. 2—2

ՄՕՏ ՕՐԵՐՍ
ԲԱՑՎՈՒՄ Է
Դվօրցօվայա փող., Վրաց Ազնուականութեան տան մէջ, ուր գտնվում էր Բանկօվսկի այգին,
ԱՅԳԻ
ՌԵՍՏՕՐԱՆ
«ԻՒԺԱՆԷ» Ընկ.
Այգում կը նուագէ Թիֆլիսի Արքունական Թատրոնի օպերային նուագախումբը պ. ՊԱԼԻԵՎԻ ղեկավարութեամբ՝ ցերեկով ժամը 2—4 և երեկ. ժ. 9—2 գիշերվայ:

Կիրակի մայիսի 24-ին
ԹԻՖԼԻՍԻ ԺՈՂՈՎԱՐԱՆԻ ԱՄԱՌԱՅԻՆ ՆԱԽԿԻՆ ԱՅԳՈՒՄ
Տեղի կունենայ
ՀԵՏԱՔՐՔՐԱԿԱՆ
ՋԲՕՍԱՆՔ = Variété
Յօգուտ Թիֆլիսի Հայ Գիւղատնտեսական եւ Տնայնագործական Ընկերութեան

I
ՎԻՃԱԿԱԽԱՂ-ԱԼԼԵԳՐԻ
Բացօդեայ՝ բեմի վրա.

II
Պ. ԲՈՒՋԻՕՆԻ կը կատարէ տրապեցիայի վրա մարմնամարզութիւններ:
Պ. ԲՈՒՋԻՕՆԻ կը ներկայացնէ իրան ինչպէս անոսկր մարդ:
ՏԻԿ. ԼՎՕՎԻ—աճպարարուհի:

III
Աոլէա և ըմբիշ պ. Մ. Ի. ԼԻՏՎԻՆՕՎԸ ծանրակշիռ մարզաքարերով:
Պ. ԼԻՏՎԻՆՕՎԸ ցոյց կը տայ «Կրակէ կամուրջը կամ մազից կախված կեանքը»:
ՍԱՏԱՆԱՅԻ ԴԱՐՊՆՕՑԸ՝ պ. Լիտվինօվի կրծքի վրա:

IV
Մանդոլինիստների երաժշտախումբ

V
Երկու երաժշտախումբ

VI
ՀԱՆՐԱՄԱՏՉԵԼԻ ԲՈՒՖԷՏ: Բուֆէտում, էստրադայի վրա պ. ԿՕԽՄԱՆԸ կը կատարէ ՆԵԳՐՆԵՐԻ ՊԱՐԵՐ: Պ. ԼԷՐԻ կարտասանէ զանազան ԿՈՒՊԼԵՏՆԵՐ:

VII
Պտի-ժվօ, ծաղիկներ, կօնֆէտտի

VIII
ՊԱՐԵՐ
Կուրինսկի գնդի զինուորական երաժշտախումբը.
Զբօսանքի սկիզբն է ցերեկվայ ժամը 4-ին:

Տոմսակների գներն են { Մեծերի համար 25 կոպ.: Երեխաների և աշակերտ. համար 15 կոպ.:

(Կ. Հ. Ջ.) (առ.) 449. 4—1

ՎՐԱՍՏԱՆԻ և ԻՄԵՐԷԹԻ
ԹԵՄԱԿԱՆ ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ որոշել է առաջիկայ տարվայ համար կազմել թեմի ծխական դպրոցներում պաշտօնավարող ուսուցիչների և վարժուհիների ցանկը. յայտնում ենք Թիֆլիսի թեմի բոլոր ծխական դպրոցներում ծառայող ուսուցիչներին և վարժուհիներին, որ եթէ կամենում են առաջիկայ 1909—1910 թ. պաշտօն ունենալ թեմի ծխական դպրոցներում, պէտք է մինչև յունիս ամսի 5-ը խորհրդիս ուղարկեն (Առաջնորդարանի հասցէով) իրանց ուսման վկայականները կամ վկայականների վաւերացրած պատճէնները:

Դպրոց. խորհրդի նախագահի տեղ՝
Եփրեմ վարդապետ
Անդամ-քարտուղար խորհրդի՝
Իսահակ Յարութիւնեան

(առ.) (Կ. Հ.) 436. 3—2

ԲԺՇԿԱՊԵՏ
ՎԱՀԱՆ ԱՐԾՐՈՒՆԻՆ
Ընդունում է հիւանդներին (բգի, քթի և ականջի հիւանդ.)
Կովկասեան հանքային Ջրերում,
Մայիսի 1-ից մինչև սեպտեմբեր:
Пятигорскъ, Верхн. бульваръ., д. кн. Гирей.
(Հ. Կ.) (առ.) 370. 10—5

ԲԺՇԿԱՊԵՏ
Գ. ԹԱԴԷՈՍԵԱՆ
Մայիսի 20-ից ընդունում է հիւանդներ Կովկասեան հանքային ջրերում:
Հասցէն՝ ԷՍՍԷՆՏՈՒԿԻ, Վերխնիայա Կուրսօվայա փողոց, տ. Վվէդենսկու: Эссентуки, Верхняя Курсовая ул., дача Введенской.
(Ե. Հ. Կ.) (ա.) 433. 10—2

ԹԻՖԼԻՍԻ
ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ
երթեւեկ հիւանդների համար ամեն օր, Վօկզալնայա 8, տ. Էնֆիաճեանցի:
Տելեֆօն 695

Ե. Գ. ՖԷԴՕՐՕՎ ամեն օր, բացի չորեքշաբթի և կիրակի օրերից, 8½-ից մինչև 9½, ներքին հիւանդ.:
Վ. Դ. ԳԱՄԲԱՇԻՁԷ ամեն օր, բացի կիրակի օրերից, 11—12 ժամը, ներքին և երեխաների:
Բ. Ա. ՊՕՊՕՎԵԱՆ երկուշաբթի, չորեքշաբթի, հինգշաբթի և շաբաթ 12—1 ժամը, կոկորդի քթի և ականջի:
Գ. Մ. ՄԱԿԱՐԵԱՆ երեքշ. և ուրբաթ օրերը 12—1 ժ., ներքին:
Ա. Ն. ԴԻԱՍԱՄԻՁԷ ամեն օր, 11½-ից մինչև 12½ ժ., սիֆիլիս և կաշուէ հիւանդութիւններ:
Ն. Մ. ՄԵԼԻՔՕՎ ամեն օր, խիրուրգիական և կանանց հ. 1—2 ժամը:
Ի. Դ. ԳՕՄԱՐԹԵԼԻ ամեն օր, ներքին և երեխաների, 2—3 ժամը:
Բ. Ս. ՄՈՒՍԽԵԼՕՎ ամեն օր, բացի կիրակի օրերից, 2—2½ ժ., աչքի հիւանդ.:
ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ
Ա. Գ. ՄԻՐԶՕՅԵԱՆ ամեն օր, բացի կիրակի օրերից, 6—7 ժ., ներքին և երեխաների:
Ն. Գ. ՉԻՉԻՆԱՁԷ ամեն օր, բացի կիրակի օրերից, 6—7 ժ., ներքին և երեխաների:
Հիւանդանոցում կատարվում են միկրօսկօպիական, բակտերիօլոգիական և քիմիական հետազօտութիւններ, նոյնպէս ծաղիկի պատուաստում և ծծմայրերի քննութիւն: Վճար խորհրդի համար 50 կոպէկ:
(օ. մ.) ա. 38. 100—39

ԹԻՒՐՔԱՀԱՅԵՐԸ ԵՒ ԹԻՒՐՔԻԱՆ

—

«Թիւրքահայը պէտք է օրհնի ու փայլի Թիւրքիայի հովանաւորութիւնը և ուրիշ պետութեան վրա սարխված չը լինի աչք տնկել»:

Այսպէս կարելի կը լինէր ձևակերպել այն բնական դրութիւնը, որ ցանկալի էր տեսնել Թիւրքահայի համար Թիւրքիայի սահմաններում:

Անշուշտ ամեն մի պետութիւն ինքը պէտք է լինի իր հպատակի հոգատարը և հովանաւորը: Եւ չը պէտք է բանը հասնի այնտեղ, որ միջազգային հարց ծագի, թէ արդեօք պետութիւնը բաւականաչափ բարոյական հեղինակութիւն ունի՞ և թէ ինքը, իբրև պետութիւն, գտնվում է արդեօք իր կոչման բարձրութեան վրա:

Հին Թիւրքիան, իբրև պետութիւն, չէր կարողացել ներշնչել վստահութիւն դէպի ինքը, և նրա բարոյական հեղինակութիւնը հաւասար էր զրոյի: Այդ պատճառով Եւրոպան շատ վաղուց սահմանափակող կանոններ էր մշակել Թիւրքիայի համար իր հպատակների, մանաւանդ քրիստոնեաների նկատմամբ և միջամտութեան պատրուակներ էր ձեռք բերել պօստի, ֆինանսների, նաւահանգիստների, դեսպանական առանձնութիւնների վերաբերութեամբ:

Շնորհիւ Հին Թիւրքիայի պետական բարոյական ապիկարութեան, դուրս խլվեցին նրա հեղինակութեան շրջանից նախկին հպատակ յոյները Յունաստանում, սերբերը Սերբիայում և Չերնոգորիայում, բուլղարները Բուլղարիայում, իսկ Բեռլինի դաշնագրով սահմանափակումներ ծրագրվեցին Մակեդոնիայի բուլղար և յոյն քրիստոնեաների և Փոքր-Ասիայի հայ քրիստոնեաների համար:

Վերջին կարգի քրիստոնեաների պաշտպանութեան հարցը, սակայն, դրվեց Եւրոպայի կողմից շատ վտանգաւոր եղանակով: Եւրոպան թողեց այդ քրիստոնեաներին Թիւրքիայի կամայական կամքի, վերահսկողութեան և իշխանութեան տակ, ինչպէս ոչ մի իրական երաշխաւորութիւն չը տալով քրիստոնեաներին, բայց միևնոյն ժամանակ ստեղծելով նրանց համար կործանարար մատնվելու մի դիրք, իբրև վատ հպատակի, իբրև ըմբոստ տարրի, [illegible]

Հին Թիւրքիան, որ միայն եղել է խորթ հայր իր հպատակների համար, անշուշտ, դարձաւ աւելի ևս անողոք, գազանաբարոյ և արիւնարբու այն տարրերի վերաբերութեամբ, որոնք Բեռլինի դաշնագրով յայտարարված էին բացառիկ դրութեան մէջ, բայց դրված էին իր տրամադրութեան տակ: Եւ չը պէտք է զարմանալ, որ Հին Թիւրքիան, մանաւանդ ունենալով այնպիսի մի Ներոնական ղեկավար, ինչպէս Համիդն էր, ձեռնարկեց հայերի և մակեդոնացիների հալածանքներին, հնարելով գժոխային ճնշումներ նրանց համար և ծրագրելով կոտորածներ և ջարդեր:

Եւրոպան շատ մեղաւոր է հայերի և մակեդոնացիների թշուառութիւնների մէջ: Նա կամ չը պէտք է միջամտէր նրանց պաշտպանութեան խնդրի մէջ, կամ միջամտելուց յետոյ պէտք է իրական ապահովութիւններ և երաշխաւորութիւններ ստեղծէր այն ճնշվածների համար, որոնց մասին նա օգնութեան հարց էր յարուցել, և ոչ թէ գցէր անպաշտպան ժողովուրդները, իբրև զոհ միջին-ասիական գազանային վարչութեան ձեռքը:

Յուսահատ ու մահաշունչ էր դրութիւնը: Հին Թիւրքիան դարձել էր մի հսկայական բանտ, որտեղ չէր կարող ուշադրութեան առնվել ոչ մի մարդասիրական զգացմունք:

Եւ յանկարծ բացվում է արշալոյս: Յայտարարվում է Թիւրքական սահմանադրութիւնը: Թիւրքիայի հպատակներին աւետվում է ազատութիւն: Բոլոր հպատակներին տրվում է հաւասարութեան իրաւունք, քաղաքացիական ինքնուրոյնութեան արտօնութիւն:

Շատ և շատ բնական է, որ այդտեղ մի անգամից պէտք է խորտակվէր և այդ կորստաբեր մաքառումը, որ տեղի ունէր Թիւրքական կառավարութեան և նրա հպատակ հայերի ու մակեդոնացիների միջև: Սահմանադրութեան և ազատութեան առաջ բոլորը զգացին միացած և ձուլված, հրաւիրված մի ընդհանուր խոշոր քաղաքական, պետական և քաղաքացիական կեանքի:

Եւ որքան գեղեցիկ, լուսաճաճանչ յոյսեր հանդէս եկան հրապարակի վրա: Օսմանեան պետութեան իւրաքանչիւր քաղաքացի զգաց իրան մասնիկը ընդհանուր հայրենիքի, որի համար պէտք էր աշխատել, գործել և նոյնիսկ զոհվել: Բոլորը միացան մի ուժեղ կուլտուրական ազդեցութիւն ստեղծելու համար:

Բայց յանկարծ մի այնպիսի դժոխային խաղ խաղացվեց Թիւրքական ազատութեան հետ և այնպիսի մի ոճիր գործվեց պետութեան զաւակների վերաբերութեամբ, որ նորից հարց ծագեց խորթութեան, խտրութեան և հակապետական բնազդների բորբոքման մասին:

Բաւական էր միայն մի փոքր տատանում պետական կեանքի մէջ, և ահա հազարաւոր հայեր ենթարկվեցին ջարդի, կոտորածի և աւերի այնպէս, ինչպէս Համիդի միահեծնութեան օրերում:

Եւ բնական է, որ հարց ծագեց հայերի և առհասարակ քրիստոնեաների ապահովութեան մասին:

Եթէ Թիւրքական վարչութիւնը ինքը չէ կարողանում երաշխաւորել իր ժողովրդի կեանքը, այն ժամանակ խընդիր է ծառում [illegible] Թիւրքիայի պետական հեղինակութիւնը և ստեղծել անպաշտպան ժողովուրդների ապահովութեան համար հաստատ գրաւականներ:

Եւ անկասկած բոլորովին բնական և տրամաբանական են Թիւրքիայի քրիստոնեաների թերահաւատութիւնը և երկիւղը իրանց վիճակի վերաբերութեամբ: Եւ հասկանալի է, թէ ինչու նրանք կրկին իրանց աչքը դարձնում են դէպի Եւրոպայի պետութիւնները, սպասելով հաստատ ապահովութիւն այնտեղից:

Եթէ Թիւրքական կառավարութիւնը չէ ցանկանում, որ իր հպատակները նայեն ուրիշի դրան և որոնեն պաշտպանութիւն օտարների կողմից, պէտք է ինքը հովանաւորի և պաշտպանի իր հպատակներին, իրական գործով ցոյց տալով, որ նա իսկապէս ցանկանում է լինել ընդհանուր գթառատ հայր բոլոր հպատակների համար: Այդ կառավարութիւնը պէտք է շատ թանգ գնահատէր այն անձնուիրութիւնը, որ ցոյց տուին հայերը և մակեդոնացիները, երբ յայտարարվեց սահմանադրութիւն և խնդիր ծագեց գործել ընդհանուր ազատ կուլտուրական հայրենիքի համար:

Երեսուն տարուց աւելի է, որ ռուսահայերը խորին կսկիծով և անբուժելի վշտով հետևում են թիւրքահայ եղբայրակիցների անտանելի վիճակի սոսկալի երևոյթներին և նոյնիսկ իրանց հոգեկան և կուլտուրական գործունէութեան մի նշանաւոր մասը ենթարկել են այն խնդիրների ազդեցութեան, որոնք կապված են եղել Թիւրքահայկական ծանր հանգոյցի լուծման հարցի հետ:

Օսմանեան սահմանադրութեան և ժողովրդական ազատութեան աւետիքը առաջ բերեց մի այնպիսի բերկրանք և գոհունակութիւն, որպիսին կարող են զգալ միայն հոգեպէս երկար տանջվածները: Իսկ այժմ: Ի՞նչ կարող են ասել մարդկային զգացմունքները Ադանայի դաւադրական ստորագոյն ոճիրների առաջ: Ի՞նչ երեսով Ջարդարար և կոտորող Թիւրքական մասսայի ներկայացուցիչ Թիւրքը պէտք է նայէ իր քաղաքացի և եղբայրակից հայի վրա, ի՞նչ պատասխան պէտք է տայ նա հային, որի հետ երէկ միասին գոռում գոչում և երգում էր «եղբայր ենք մենք»:

Ա. Քալանթար

ԹԻՒՐՔԻԱՅԻ ՀՈՒՐՋԸ

—

Թիւրքաց կառավարութեան շրջաններում անհանգստութիւն է պատճառում հայոց պատրիարքի դիտաւորութիւնը՝ Ռուսաստանի պաշտպանութիւնը խնդրելու համար:

Ամենայն օր նրան այցելում են մինիստրները, աշխատելով հաւատացնել որ երկիրը արդէն խաղաղվել է և յանցաւորները խիստ կերպով կը պատժվեն: («Н. Русь»)

—

«Berl. Tag.» լրագրի Պետերբուրգի թղթակիցը հաղորդում է, որ ռուսաց արտաքին գործերի մինիստրութեան կառավարիչ Չարիկօվը Թիւրքահայերից խնդիրք է ստացել պաշտպան հանդիսանալ իրանց:

Նոյնպիսի խնդիրքով հայերը դիմել են նաև ֆրանսիական ու անգլիական կաբինէտներին:

—

Կ. Պոլիս, 15 մայիսի

Սենատը ընդունեց ժամանակաւոր բիւջէն, որ նրան վերադարձրել էր պալատը.

Պալատը քննում է անրար պատգամաւորներ Իզմայիլ-Քէմալին և Մուֆիդին զինուորական դատարանին յանձնելու խնդիրը: (Հ. Գ.)

—

Վիէննա, 15 մայիսի

«Կոր. Բիւրօյին» հեռագրում են Սօֆիայից. «Լաւատեղեակ շրջաններից բղխած տեղեկութիւնների համաձայն, մինիստրների խորհուրդը վճռեց դիմել Բ. Դրան մի նօտայով, որով բողոքում է, որ արևելեան երկաթուղային վարչութեանը վարձատրելու հարցի քննութիւնը ձգձգվում է: Նօտայում յարակցվում է, որ բուլղարական կառավարութիւնը նոր ձգձգումի դէպքում իրան ազատ կը համարէ ձեռք առնել այնպիսի միջոցներ, որպիսիները նա հարկ կը գտնէ Բ. Դրան վերաբերութեամբ: (Հ. Գ.)

—

Կ. Պոլսի մեր թղթակիցներից մէկը մայիսի 10-ից գրում է մեզ.

Ազգային ժողովի կազմած մէմօրանդումը սուլթանին մատուցվելուց ի վեր 10 օր է անցել, բայց դեռ մի բան չէ եղել: Կիլիկեան թշուառութեանց համար կարգված յանձնախումբն իսկ Պոլսից դուրս չէ եկել:

Ազգային ժողովը զբաղված է պոռալ-կանչելով, փցուն վիճաբանութիւններ անելով ու կուսակցական կրքերի յագուրդ տալով: Եւ այս՝ ամենից ցաւալին է: Ազգ. ընդհ. ժողովի մի շարք ապարդիւն գործունէութեանց պատճառը այդ կուսակցական մարտնչումներն են. այնտեղ մի դաշնակցականի խօսելու միջոցին մի հնչակեան անպատճառ պէտք է ոտքի կանգնի և ափեղ-ցփեղ պատասխան տայ, ու փոխադարձաբար: Մի վերակազմեալ-հնչակեան հէնց որ բերանը բանայ, մի նոր-վերակազմեալ-հնչակեան պէտք է ձայն ուզէ հակառակը խօսելու ու պոռչտելու համար, և փոխադարձաբար: Եւ այս բոլորը զուր տեղ սպառում են ազգի թանգագին ժամերը անգութ կերպով, իսկ մեր կուսակցական պարոնները բնաւ չեն զգում այդ: Լաւ պիտի լինէր, եթէ մի կարեւոր ույժ բոլորին մէկ անգամից դուրս շպրտէր ազգային ժողովից: Ահա վերջին ազգ. ժողովի պատկերը. արժէ՞ գրել սրա մասին...

Առաջիկայ ուրբաթ պատրիարքական ընտրութիւն է կատարվելու: Այժմից մեր ազգային երեսփոխանները, լապտերներ ի ձեռին, Դիոգինէսի նման, մարդ են փընտռում պատրիարքացու. տեսնենք ո՞վ է լինելու բաղդաւոր յաջորդը Իզմիրլեան սրբ-

բազանի։ Ներկայ պարագաներում շատ դժուար է պատրիարք լինել, և Իզմիրլեան երջանիկ էր, որ իր պաշտօնը քաշւեց պատրիարքական աթոռից, թէ չէ՝ արդէն մեր «մեծահանճար կրիտիկոսները» սկսել էին իրանց լեզուները դուրս քաշել նորին սրբազնութեան դէմ։

Էջմիածնի հրաւիրակ հայրերը հասան Պոլիս և հիւրընկալվեցին Պէրայի Սպլանդիդ օթէլում։

—

«Թայմս» լրագրի պոլսական թղթակիցը հաղորդում է, որ Մահմուդ Շէվքէթ փաշան տեղեկացրել է ի գիտութիւն տիեզերական պատրիարքին՝ քրիստոնեաներին թիւրքական զօրաբանակի մէջ ընդունելու թոյլտւութեան մասին։ Գեներալիսիմուսի հաշւով, ոչ-մահմեդականները ամբողջ զօրքի մէջ կը կազմեն 25%։

Որովհետև քրիստոնեաները ջերմ ցանկութիւն ունեն մտնելու զօրքի մէջ, իսկ զինւորական ծառայութեան օրէնքը ոչ-մահմեդականների համար պարլամենտում դեռ ևս անցած չէ, ուստի Մահմուդ Շէվքէթ փաշան այն կարծիքն է պաշտպանում, որ քրիստոնեայ կամաւորները այժմվանից արդէն ընդունվեն զօրքի մէջ։ Գեներալիսիմուսը, միևնոյն ժամանակ, առաջարկել է, որ թիւրքերէն լեզուն իմացող քրիստոնեաներին նա կընդունէ ոստիկանութեան և ժանդարմերիայի մէջ։ Ոչ-մահմեդականներին զինւորական ծառայութեան ընդունելու մէջ Մահմէդ Շէվքէթ փաշան արդարացի կերպով տեսնում է միակ լաւագոյն երաշխաւորութիւնը Ջարդերի մէջ։

Յունական և հայկական մամուլը մեծ գոհունակութեամբ ողջունում է գեներալիսիմուսի այդ յայտարարութիւնը և գովաբանում է սահմանադրական բանակի ղեկավարի մատուցած մեծ ծառայութիւնները Թիւրքիայում նոր կազմը ամրապնդելու և, մասնաւորապէս, ազգութիւններին իրար հետ հաշտեցնելու գործում։ Լրագիրներից շատերը ցաւակցութիւն են յայտնում, որ իսկական պետական գործիչի լայն ըմբռնումն երևան հանող ու զօրքի մէջ ահագին հեղինակութիւն վայելող Մահմուդ Շէվքէթ փաշան չէ մտնում մինիստրական կաբինետի կազմի մէջ։

ԱԴԱՆԱՅԻ ԶՈՀԵՐԻ ՕԳՏԻՆ

—

Կ. Պոլսի ռուսական դեսպան Զինովիեվ՝ Վեհ. Իզմիրլեան Կաթողիկոսի հետ տեսակցութեան միջոցին յայտնել է Նրան, որ ռուս կառավարութիւնը 5000 ֆրանկ (մօտ 1900 ռուբլի) և ռուսական զանազան բարեգործական ընկերութիւններ 250 լիրա (2150 ռուբլի) են նուիրել Ադանայի զոհերի օգտին։

Ամերիկայի Միացեալ-Նահանգների կառավարութիւնը տուել է 50,000 դոլլար (100,000 ռուբլի) և Բէյրութի ամերիկական դպրոցը 5000 դոլլար (10,000 ռուբլի)։

*

Մայիսի 6/19-ին Պէրայում, Թօգաթլեան հիւրանոցի դահլիճում տեղի ունեցաւ Ադանայի և Հալէպի վիլայէթների զոհերի օգտին Միջազգային Նպաստահաւաք Յանձնաժողովի նիստը, որ գտնվում է սուլթան Մուհամմէդի բարձր հովանաւորութեան ներքոյ։

Յանձնաժողովի նախագահ է ընտրվել՝ ծերակոյտի (սենատ) նախագահ Սայիդ փաշան, փոխ-նախագահ՝ օսմանեան բանկի փոխ-դիրեկտոր պ. Դըֆէս, գանձապահ՝ պ. Երուանդ Գարակէօզեան, քարտուղար՝ պ. Գրիգոր Սինապեան։ Անդամներն են՝ սուլթանի ա. թիկնապահ Թէմզի բէյ, Յովհ. փաշա Սաքըզ, Զարեհ էֆ. Դիլբեր, Ժ. Ադաբեան, պատգամաւորներ Հալաճեան և Իւսուֆ Քէմալ, պ.պ. Պիտ, Կօհէն, Ֆերնանդեզ և այլն։

Ընտրվել են 2 մասնաժողով։ Առաջին մասնաժողովը, որի նախագահն է պ. Հիւգընէն՝ Փոքր-Ասիայի երկաթուղիների ընկերութեան դիրեկտորը, հանգանակութիւն պիտի բանայ և նուիրատւութիւն հաւաքէ արտասահմանում։ Իսկ երկրորդ մասնաժողովը, որի նախագահն է պ. Պիտ, պիտի կատարէ նպաստների բաշխումը կարօտեալներին։

Առաջին ստորագրողներն եղել են մինիստր Նորատունկեան 100 լիրա և Գ. Սէրվիչէն 22 լիրա։ («La Turquie»)

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

—

Մարսէյլ, 15 մայիսի

2000 նաւաստիներ երէկ վճռեցին գործադուլը շարունակել, յայտնելով որ նաւատէրերը մեղաւոր են՝ ստեղծված շարժման մէջ, որովհետև գործեցին օրէնքի հակառակ։ (Հ. Գ.)

—

Պարիզ, 15 մայիսի

Բուրժից և Դագէրից (Ավոր քաղաքի մօտ) տեղեկացնում են, որ 9-րդ և 95-րդ հետևակ գնդերի պահեստի զինւորները անկարգութիւններ են արել, որի ժամանակ դրօշակը պատառոտվել է։ (Հ. Գ.)

—

Լոնդոն, 15 մայիսի

Համայնքների պալատում երէկ Գրէյը խօսեց արտաքին յարաբերութիւնների մասին։ Մինիստրի ասելով ներկայ րոպէին գոյութիւն չունի եւրոպական ոչ մի այնպիսի խնդիր, որ կարող լինէր առիթ տալ շփման Անգլիայի և միւս պետութիւնների միջև, այդ պատճառով էլ նա չէր կամենայ այնպիսի մի բան ասել, որ այդպիսի շփում առաջացնէր եւրոպական պետութիւնների միջև։

Կրետէ կղզու վերաբերութեամբ Գրէյը ասաց, որ չորս շահագրգռված պետութիւնները չեն փոխել զօրքերը յուլիսի վերջերին յետ կանչելու որոշումը։ Գրէյի կարծիքով հիմք չը կայ Թիւրքիայի համար էլ անհնարին համարել որևէ եղանակ գտնելու կրետական հարցի լուծման համար։

Վերջապէս Գրէյը մատնանշեց Կոնգօյի հարցի բարդութեան վրա և յայտնեց, որ անգլիական կառավարութիւնը բանակցութիւններ է վարում այդ հարցի առիթով բելգիական կառավարութեան հետ։

Այնուհետև պատասխանելով հարցադրման, Գրէյը ասաց, որ ոչ Հաագայի պրիզային դատարանի կօնվենցիան, ոչ լօնդօնեան դեկլարացիան չեն վաւերացվի առաջ՝ քան պալատին հնարաւորութիւն կը տրվի պարզաբանվել այդ հարցերի վերաբերութեամբ։ (Հ. Գ.)

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ ՇՈՒՐՋԸ

—

Լոնդոն, 15 մայիսի

«Թայմսին» հեռագրում են Թէհրանից, որ, ի նկատի ունենալով որ քիւրդական պարագլուխները հեռացան զէնքով, զինւորական խրեղէններով ու թնդանօթներով հարևան լեռները, այստեղ այն կարծիքն է տիրում, որ ռուսները պէտք է հսկողութիւն սահմանեն Թաւրիզում, մինչև որ մի եռանդուն նահանգապետ տէր կը դառնայ դրութեան։ (Հ. Գ.)

—

Թէհրան.—Շահը, մեծ կարօտութեան մէջ լինելով, դիմել է փոխատու-գեղջային բանկին և խնդրել տալ իրան 10,000 թուման։ Բանկը պատասխանել է, որ մինչև չը հրաւիրվի պարլամենտը՝ ոչ շահին և ոչ էլ շահի կառավարութեանը որևէ գումար անկարելի է բաց թողնել։ Այդ պատասխանը սաստիկ շփոթութիւն է պատճառել շահին։

Էմիր Բահադուր-Ջէնգը և շէյխ Ֆազլուլլան գրաւոր կերպով հարցրել են Նէջէֆի Խօջաէ-իւլ-Իսլամին՝ թէ կերաշխաւորվի՞, արդեօք, իրանց կեանքն ու գոյքը, եթէ նրանք Նէջէֆ գնալու լինեն։ Պատասխանը եղել է այն, որ այդ երաշխաւորութիւնը կարող է տալ ժողովուրդը միայն։

Լեախովը գրաւոր կերպով հրաժարական է ներկայացրել շահին։ Շահը չէ ընդունել նրա հրաժարականը և կանչելով իր մօտ անձամբ խնդրել է նրան մնալ պարսկական ծառայութեան մէջ։ Լեախովը խոստացել է պատասխանել ռուսաց դեսպանի հետ խօսելուց յետոյ։

Թաւրիզում լուր է տարածվել, որ ռուսաց կառավարութիւնը 25,000 ռուբլի է պահանջում իր զօրքերը Ռուսաստան յետ կանչելու համար անհրաժեշտ ծախսերը հոգալու նպատակով։

Ռուսական և թիւրքական զօրքերի թիւը Խօյի ու Մարանդի շրջակայքում աւելացվում են։ Երկու պետութիւնների հիւպատոսներն էլ հրաման են արձակել երկու զօրքերի միջև թիւրիմացութիւնների առաջն առնելու։

Ռուսական շրջաններում զարմանում են՝ թէ ինչո՞ւ թիւրքաց զօրքերը նորանոր օգնական ոյժեր են ստանում քիւրդերից։ («Б.»)

—

Թէհրան.—Քէրբալայում ապրող Պարսկաստանի գլխաւոր մուջթեհիդները դիմել են անգլիական Էդուարդ թագաւորին և [illegible] դակութեամբ հեռագրով.

«Պարսկաստանում յեղափոխութեան սկըսվելու առաջին իսկ օրից եւրոպական պետութիւնները սկսեցին անհանգստանալ մեր երկրում ապրող իրանց հպատակների վիճակի մասին։ Հենց այն ժամանակ էլ մենք խորհուրդ տուինք օտարերկրացիներին չանհանգստանալ իրանց կեանքի ու գոյքի համար և անտարբեր հանդիսատեսի դեր բռնել դէպի պարսից ժողովրդի և իր կառավարութեան միջև սկսված կռիւը, ու այնուհետև մեր յաջորդ կոչերով, երբ յեղափոխութեան բռնկումները երևան եկան սովորականից աւելի ուժեղ կերպով, մենք կրկին շտապեցինք հաւատացնել օտարերկրացիներին, որ իրանց դրութիւնը ապահով է, վերջ ի վերջոյ, ժողովրդին ուղղված մեր կոչերով կրօնական հողի վրա մենք հասանք այն նպատակին, որ ամեն մի մինչև իսկ վայրենի պարսիկի համար օտարերկրացու անձնաւորութիւնը սրբազան է։ Իրաւ է, եղան յարձակման դէպքեր օտարահպատակների վրա, բայց այդ բոլորն էլ կատարվել են վերին աստիճանի սանձարձակ դարձած կառավարչական զօրքերով։ Կատարվե՞լ էին, արդեօք, այդ յարձակումները թալանելու համար թէ՞ պրովոկացիայի նպատակով՝ մենք չենք կարող ասել, որովհետև «ուրիշի հոգին անտեսանելի է», բայց յամենայն դէպս Պարսկաստանում ապրող և ոչ մի օտարերկրացի, որը իրան փոքր ի շատէ յարգում է, չէ կարող ասել, որ յեղափոխութեան օրերում իրան այս կամ այն վնասը պատճառած լինեն «յեղափոխականները»։ Մինչև այժմ պետութիւնները, ըստ երևոյթին, հաւատալով մեր կոչերին, չէին միջամտում ժողովրդի ու շահի կառավարութեան միջև սկսված կռւին, և յեղափոխութիւնը դրա շնորհիւ երկրի մէջ անցնում էր իր բնական ընթացքով։ Խորին շնորհակալութիւն յայտնելով մեր և ամբողջ պարսից ժողովրդի կողմից պետութիւններին այդ միջազգային իմաստով արդարացի վերաբերմունքի համար դէպի մեր ներքին անցքերը, մենք աղերսում ենք ապագայում ևս մեզ խոչընդոտ չը հանդիսանալ ու չը միջամտել մեր ներքին գործերին։ Այժմ մեզ համար դա շատ կարևոր է։ Ժողովրդական ալիքները արդէն զարնվում են Թէհրանի պատերին, և շուտով կը հասնի այն ժամը, երբ կը հեղեղի այն կամայականութիւնը, որ ամբողջ հազարամեակներ՝ է, ինչ իշխում է Պարսկաստանում։

«Ինչ վերաբերում է օտարերկրացիների վիճակին, մենք աղաչում ենք չանհանգստանալ։ Նրանց յեղափոխականների կողմից երբէք և ոչ մի դէպքում որևէ անախորժութիւն չի պատճառվի»։

Ղազվինից հաղորդում են, որ շահի զօրքերի հրամանատար Ղասմ-Աղան, որ գնդապետ Լեախովի հետ միասին ջերմ մասնակցութիւն էր ունեցել մէջլիսը ռմբակոծելու գործում, գերի է ընկել նացիօնալիստների ձեռքը։

Մայիսի 6-ին տեղական անջումանի դատավճռով՝ Ղասմ-Աղան կախաղան է հանված։ («Н. Русь»)

—

Վիեննայի «Ցէյտ» լրագրին հեռագրում են Կ. Պոլսից, որ տեղական պարսկական կոմիտէտը դիմել է մայոր Նիազիին և ուրիշ յայտնի երիտասարդ-թիւրքերի՝ խնդրելով գրաւել Հիւսիսային Պարսկաստանը։ Երիտասարդ-թիւրքերը հրաժարվել են ընդունել այդ առաջարկը։

ՊՈԼՍԱԿԱՆ ՆԱՄԱԿՆԵՐ

—

Կ. Պոլիս, 5 մայիսի

Կախաղանները գործունէութեան մէջ են. երէկ ալ 13 գլուխներ նիրհեցան չուաններու վրայ։

Դիտելի կէտ մը կա է, որ ցարդ կախուածները՝ գլխաւորաբար զինուորներ ու զինուորականներ եղան,—կեանքեր, որոնց վրայ ուշադրութիւն դարձուցած է զինուորական ատեանը։ Առոնցմէ դուրս ու առոնցմէ աւելի մեղապարտ, կախաղանի արժանի՝ հակասահմանադրական տարրեր կան. զինուորներն ու զինուորականները սոսկ գործիքներ էին, անգիտակից ուժեր, որոնք կրաւորաբար գործեցին, ինչպէս կը գործեն այն մեքենաները, որոնց կը տրուի շոգիին ուժը։ Ներքին գործերու խորհրդականը, որու համար պահ մը բուռնցաւ թէ. պաշտօնէ հեռացուած է, իր նախկին տեղն է, տակաւին պատուաւոր, պարկեշտ պաշտօնատարի անուն ունի։ Ադանայի արիւնոտ կուսակալը մէկ երկու օր իր վրայ խօսեցնել տուաւ, ու անկէ ետքը լռութիւն։

Մեր արդարադատ (!!!) կառավարութիւնը, կիլիկեան ջարդերու մէջ քննական գործի սկսած թէ ոչ, իր ուշադրութիւնը դարձուցած է կուսակցական քանի մը հայ երիտասարդներու, որոնք ապաստան գտած են անգլիական հիւպատոսարանը։ Ու հիմա, իբրև վերջնական գործ, Բ. Դուռը հարց բարձրացուցած է ու կը պահանջէ զանոնք Պոլսի անգլիական դեսպանատունէն։

Հասկնալի է մեր կառավարութեան միտքը. դեռ կշտացած չէ այդքան արիւններէն ու աւերներէն. դէս ու դէն մնացած կեանքերէ ալ վրէժ պիտի լուծէ, որովհետև տակաւին անմարսելի է թէ ինչպէս համարձակած էին գոնէ մաս մը հայեր կրաւոր դիրք չբռնել խուժանի յարձակումներուն, խաղցուցած սուրերուն ու արձկած գնդակներուն առջև։ Միթէ դեավուրը իրաւունք ունի լեռնէն իջած, վայրագ, աւազակ, դատարկաշրջիկ տարրերու դէմ ինքնապաշտպանութեան մտածումը փայփայելու։

Ու այդ բարեխէր կառավարութիւնն է, որ այսօր թոյլատու է սպանիչներուն, կողոպտիչներուն ազատօրէն փախչելու իրենց թալաններովը։ Կան, որ արդէն Պոլիս մըտած են ու, ինչպէս յայտնի եղաւ, եկած են դրամի վերածելու ոսկեղէն ու գոհարեղէն առարկաներ։ Մինչդեռ նոյն կառավարութիւնը խառնիւ ամեն անցք փակած է Ադանայի հայերուն՝ բնաւ չկարենալ իրենց տեղէն խլրտելու։ Աւերածուած հայ կիներ և աղջիկներ բռնաբար տարուած են մինչև Տիգրանակերտ, Խարբերդի թիւրք և քիւրդ գիւղերը թալաններով, կողոպուտներով, և անոնց առջևը փակուած փրկութեան ամեն յոյս։

Հիւսէին Հիլմի փաշա դեռ չպարզեց իր քաղաքական ծրագիրը։ Կերևի թէ պիտի ձգձգէ մինչև որ ձեռքի տակէ յաջողցնէ կամ ապահովէ պարլամենտին վստահութեան քուէն։ Այո, քիչ մը վախ ունի, հաւանական կը գտնեմ, որ յաջողի ժամանակ մը շնորհիւ երկրորդական մտածումներու թէ հարկ չէ առայժմ նոր կաբինէի հարց ունենալ, քանի որ երկրին խաղաղական դրութիւնը անապահով է և վախ կայ թէ կրնան, մէկ բոպէէն միւսը, չնախատեսուած շփոթութիւններ ծագիլ։

Գործադիր վարչութեան մէջ մէկը, որ անխտիր կը վայելէ ամեն համակրանք ու վստահութիւն, ներքին գործերու նոր մինիստրն է, Ֆէրիդ փաշան, համիդեան շրջանի վերջին եպարքոսը։ Ինքը ալբանացի է, կրթուած Աթէնքի համալսարանի մը մէջ, հաստատ նկարագրի տէր, իր խօսքին ու գործին մարդը։ Իր հակառակորդներն ալ չեն ուրանար Ֆէրիդ փաշայի այդ յատկութիւնները։ Հաւանականութիւն կայ որ, շատ չանցած, վարչութեան գլուխն անցնի։

Բայց Հիլմի ըլլայ վարչապետ կամ Ֆէրիդ, մեզի համար տարբերութիւն չկայ. գլխաւոր տարբերութիւնը զուտ մնայ սոսկ անձնական արժանիքներու մէջ. երկիրը օգտուի թերևս մասնակի շնորհքներով. ու ան, ինչ որ անհրաժեշտ է ընդհանրական

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԲՈՍՖՈՐԻ ԱՓԵՐԻՑ

—

Հետաքրքրական տեսակցութիւններ

Կ. Պոլիս, 30 ապրիլի

Այսօր տպված են թերթերում երկու հետաքրքրաշարժ տեսակցութիւններ, մէկը Մահմուդ Շէվքէթ, իսկ միւսը՝ ներքին գործերի մինիստր Ֆէրիդ փաշայի հետ։ Երկուսն էլ շօշափում են օրվայ հրատապ հարցերը. ահա ինչու համար շտապում եմ ներկայացնել նրանց։

— Ձերդ վսեմափայլութիւն,—հարց է տալիս «Լա Թիւրքի» ֆրանսիական թերթի թղթակիցը պաշարման բանակի ընդհանուր հրամանատար Շէվքէթ փաշային,—ազատարար բանակը դեռ ևս երկա՞ր կը մնայ արդեօք Կ. Պոլսում։

— Ճիշդն ասած՝ դժուար է պատասխանել, որովհետև մենք էլ չենք իմանում, թէ որքան ժամանակ կը պահանջի մեզանից ռէակցիայի կատարեալ ջախջախումը։ Մենք դեռ շատ հեռու ենք սկսված գործի վախճանից։ Կ. Պոլսի մաքրագործումը բաւական ժամանակ պէտք է խլի մեզանից, որովհետև ռէակցիան այս քաղաքում, առանձնապէս Ստամբուլի մասում, խոր արմատներ է գցել։ Մենք կը մեկնենք միայն այն ժամանակ, երբ վստահ կը լինենք, թէ կարգը այսուհետև չի խանգարվի երբէք Կ. Պոլսում։

— Իսկ պատերազմական դրութիւնը, ձերդ վսեմափայլութիւն. որքա՞ն ժամանակ կը տևի։

— Այդ էլ կապված է ռէակցիայի ջախջախման հետ։ Մի ամիս, երկու ամիս, գուցէ և էլի աւելի։ Այս մասին, կրկնում եմ, դժուար է որոշել թւական, ժամանակ։ Ինչ որ կարող եմ ասել, այն է, որ ողջ ի բոլին աշխատում ենք։

— Ազատարար բանակից որքան զինւորներ վերադարձված են իրանց տեղերը։

— Կամաւորները և պահեստի զինւորները վերադարձել են արդէն։ Այստեղ մնում են միայն նիզամիէ զօրքերը (այսինքն իրանց ծառայութիւնը չը վերջացրած սովորական, կանոնաւոր զինւորները), որոնք կազմում են մօտաւորապէս 27 գունդ (բատալիօն)։

— Իսկ ի՞նչ պէտք է անեն Կ. Պոլսի գարնիզօնի (ըմբոստ զինւորների) հետ։

— Ինչպէս յայտնի է, նրանց մեծ մասը ուղարկվեց Մակեդոնիա, որտեղ պէտք է աշխատեն ճանապարհների շինութեան վրա։ Մեկնել են արդէն 10 հազար հոգի և ձեռնարկել աշխատանքի։ Այնպէս որ մենք կունենանք շուտով բազմաթիւ ճանապարհներ կայսրութեան այդ մասում, որոնց մեծ կարիք ենք զգում՝ զարգացնելու համար առևտուրն ու արդիւնաբերութիւնը։ Ամեն չարիք ծնում է բարիք։ Գալով այն զինւորներին, որոնք մասնակից չեն եղել ապստամբական շարժման, նրանց կը յանձնենք մեզ միանգամայն վստահելի օֆիցերների ղեկավարութեան։

— Փոքր Ասիայում, ձերդ գերազանցութիւն. ինչպէ՞ս է դրութիւնն այնտեղ։

— Այդ մասին շատ է չափազանցված։ Պաշտօնական տեղեկութիւնների համաձայն, երկու կողմից՝ հայերից և մահմեդականներից՝ սպանվածների թիւը 3000-ը չէ անցնում։ Որտե՞ղ են 30,000 զոհերը, որոնց մասին խօսում էին որոշ հեռագիրներ, սկզբի օրերում։

Այստեղ հարկ եմ համարում աւելացնել, որ այդ «պաշտօնական տեղեկութիւնները» ուղարկված են այն անձանց կողմից, որոնք ծանրօրէն ամբաստանվում են սարսափների կազմակերպութեան մէջ։ Կառավարութիւնը և պարլամենտը ուղարկելու են շուտով մի քննիչ յանձնաժողով։ Արդ՝ այդ մարմնի հնազանդութիւնից ու անկողմնակալ քննութիւնից միայն յայտնի պիտի լինի, թէ որքան է զոհերի իսկական թիւը։

Շէվքէթ փաշան իր խօսքը շարունակելով ասել է.

— Ցաւենայն դէպս վճռել ենք գործել ամենամեծ էներգիայով, պատժել վերին աստիճանի խստութեամբ բոլոր նրանց, որոնք սաղծել են այդ խառնակութիւնները։ 10 վաշտ մեկնել են արդէն դէպի Ադանա. այդ անում է մօտաւորապէս 8000 զինւոր, որոնք կատարելապէս հաւատարիմ են սահմանադրութեան։ Դէպի Ադանա ուղարկվեց և երեկ տեղ է հասել արդէն 7 օֆիցէրից բաղկացած մի զինւորական ատեան, որը բաց պիտի անէ, եթէ արդէն չէ արել, ամենախիստ քննութիւն։ Մեղաւորները պէտք է կախվեն, ինչպէս Կ. Պոլսում, հրապարակներում, այն բազմամարդ վայրերում, որոնց ներկել են արիւնով։ Դա անհրաժեշտ է օրինակ դառնալու համար ամեն գոյնի ռէակցիօներ անձանց, որոնք կը փորձվէին գործել նման վայրագութիւններ. դա անհրաժեշտ է, որպէսզի նրանք սովորեն յարգել ուրիշների կեանքն ու գոյքը, քրիստոնեայ լինի թէ մահմեդական։ Դա կը լինի և արդարադատութեան գործ։

— Թոյլ կը տաք ինձ ուղղել մի վերջին հարցում. արդեօք կախաղանի նոր դատապարտվածներ լինելու են Կ. Պոլսում։

— Աւաղ, այո՛, կան դեռ ևս բազմաթիւ անձինք,—պատասխանում է գեներալիսիմուսը տխրութեամբ։—Նրանց թիւը կորոշվի զինւորական ատեանի կողմից, բայց հաստատ է, որ էլի լինելու են շատեր։

Իսկ ահա թէ ինչ է ասել Ֆէրիդ փաշան ֆրանսիական մի այլ թղթակցի.

«Ես ընդունվեցի, այսօր, ներքին գործերի մինիստր Ֆէրիդ փաշայից, այն արտակարգ անձնաւորութեան կողմից, որ վերջին մեծ վէճերը եղաւ սահմանադրութիւնից առաջ, որ բաժութիւն ունեցաւ ասելու սուլթանին ամբողջ ճշմարտութիւնը խուլ որոտացող յեղափոխութեան մասին. որ վտանգի ենթարկեց իր կեանքը սահմանադրութեան հռչակման նախօրեակում Ելդըզի մէջ գումարվող զինւորական հանրաժողովի խորհրդի ժամանակ և որը փոխարինվեց Սայիդ փաշայով, որի վրա յոյս էր դնում դեռ Աբդուլ-Համիդը. վերջապէս այն անձի կողմից, որ երկու օր յետոյ միայն իր անկումից՝ հանդիսատես եղաւ իր տուած, բայց սոսկ արհամարհանքի արժանացած խորհուրդների գործադրութեան։

«Այդ մարդը, որ առասպելական դարձաւ շնորհիւ իր էներգիայի, կամքի ու արիութեան, ընդունեց ինձ քնքոյշ սիրալիրութեամբ։ Նա կատարեալ գիտակցութիւն ունի իր ստանձնած պատասխանատուութեան և չէ դարաւում նրանից։ Առանց սպասելու իմ հարցումին նա ինքը սկսեց խօսել։

«— Պէտք է գիտենաք, որ ամեն ինչ խաղաղ է։ Ձեր դեսպանը ձեր նաւային ուժերի հրամանատարից տեղեկութիւն ստացաւ, որ կարգը վերահաստատված է (Ադանայում)։ Մի փոքրիկ շարժում տեղի ունեցաւ միայն Բաղդադում, բայց իսկոյն ճնշվեց։

«— Ի՞նչ են ձեր դիտաւորութիւնները, ձերդ պայծառափայլութիւն, ի՞նչ էք մտածում անել։

«— Ես պէտք է գլուխ բերեմ իմ պաշտօնատան մէջ այն, ինչ կատարեցին զինւորական պետերը զօրքի մէջ։ Կենտրոնական քաղաքներում պէտք է բացվեն զինւորական ատեաններ։ Քննութիւնից յետոյ, ծայրայեղ խստութեամբ պիտի պատժեմ բոլոր նրանց, որոնք մասնակցել են, ուղղակի կամ անուղղակի կերպով, ռէակցիային։ Պէտք է հեռացնեմ անխնայ, առանց կանգ առնելու որևէ նկատողութեան առաջ, այն բոլոր պաշտօնեաներին, որոնք անկեղծօրէն կողմնակից չեն սահմանադրութեան։ Հաւատացնում եմ ձեզ, որ ոչինչ չը պիտի կարողանայ արգելք լինել ինձ մաքրագործման իմ ձեռնարկում, որը պէտք է կազմէ իմ կեանքի փառքն ու պատիւը։ Այնուհետև պիտի զբաղվեմ ապագայում կարգի երաշխաւորման գործով։ Զօրք պիտի ուղարկեմ ամեն կողմ։ Գարնիզօններ, զօրքի կայաններ պիտի հաստատեմ մեծ քաղաքներում, որպէսզի հնարաւորութիւն ունենանք ամեն շարժում խեղդելու իր սաղմի մէջ։ Վերջապէս պիտի աշխատեմ, որ ժողովուրդը գործէ համոզմունքով։ Այս ժողովուրդը պարզամիտ է ու բարի։ Նա հաւանում է և պաշտպանում առաջադիմութիւնը, երբ նրան չեն մղում, ինչպէս արեցին այժմ, դէպի չարիք։ Իմ ոյժը կազմում է ժողովրդի ահա այդ բնաւորութիւնը։ Մեծ յոյս ունեմ նրա վրա, ի կատար ածելու համար ձեռնարկված գործը»։

Թէ Մահմուդ Շէվքէթ փաշան և թէ ներքին գործերի ներկայ մինիստրը լցված են երջանիկ լաւատեսութեամբ։ Բացի այդ՝ նրանք խօսում են և ինքնավստահութեամբ։ Պնդում են, որ պատժելու են մեղաւորներին, ջախջախելու են ռէակցիան ծայրայեղ խստութեամբ։ Լաւ։ Ես հաւատում եմ, որ կարելի լինի վերջ ի վերջոյ անդորրացնել երկիրը, որը այս բոպէիս խռովված է մի ծայրից միւսը, հակառակ Ֆէրիդ փաշայի պնդումին։ Ինձ համար մութ կէտն այդ չէ, այլ այն, թէ այս երկիրը պարունակում է իր մէջ վերանորոգութեան, վերածնութեան բաւականաչափ տարրեր, որոնք, շնորհիւ իրանց ստեղծագործ աշխատանքի, կենդանացնեն այս մահամերձ երկիրը, նոր կեանք, նոր արիւն ներարկեն նրա մաշված օրգանիզմի մէջ։

Ահա ծանր ու մտատանջող հարցը...

Arago

վիճակ մը ստեղծելու, կը մնայ յաւէտ տապրակուսական։

Այս անորոշութեանց ու տարտամութեանց մէջ որոշ կէտ մը պիտի ըլլար մեզի համար օսմ. կոմիտէն. բայց իր զանազան ճիւղերուն մէջ տեսնուած հակասութիւնները միայն սա եզրակացութիւններ կուտան, թէ ատոնք իրարմէ տարբեր հայեացքներ ունին միեւնոյն անունին ներքեւ. տեղ կայ, ուր, երկրին վարչութեան տեսակէտով, մեզի հետ զուգընթաց են, տեղ ալ կայ ուր ոչ միայն ընթացիկ չեն, այլ խուժանային մաս մը գրեթէ ու, ժանւանդ իբրեւ ժտաւոր տարր, աւելի կրակի պաշտօն կը վարէ՝ վառօղը բռնկցնելու համար։

Իր այս կազմակերպական ներքին ձեւը, նախ եւ առաջ, իր տկարութեան յայտնի նշանները ժառանգեց ամբոխին մէջ, այնպէս որ երբ մթին տարրը ոտքի կանգնեցաւ շէրիաթի անունով, իր զէնքը դարձուց կոմիտէականներու դէմ, զինուորները իրենց օֆիցէրները զարկին, հոսանքը մղուեցաւ կազմակերպութիւնը տապալելու իբրեւ խորտակել մը համիդեան իշխանութեան դէմ։

Եթէ արմատական փոփոխութիւն մը չըլլար երկրին վարչութեանը մէջ, ու, ըստ առաջնոյն, ինչպէս եղած է Համիդի օրով, վերքերու վրայ քուրջի կտորներ դրուին՝ կարենալ բռնելու համար թէ անհատական եղաւ ինչ որ անհրաժեշտ էր, դիւրին է ենթադրել թէ ամէն անգամ որ հայերը կարենան վիճակ մը, ծաղկեալ քաղաք մը, տնտեսական նախանձելի գրութիւն մը, թուական առաւելութիւն մը ստեղծել, պիտի գտնուի միշտ Ադիլ-բէյի պէս ներքին գործերու խորհրդական մը, Ջէվադ-բէյի պէս վալի մը, սօֆթաներու դաս մը, որ քանդումի ծրագիր մը մշակեն ու հաւատի կոչեն խուժանը, միշտ պատրաստ արիւն խմելու եւ, մէկ օրէն միւսը, մոխիր սրսկելու երկրին վրայ։

Եգիպտոսի խալամները, գրչով ու խօսքով, գժգոհութիւն կը յայտնեն՝ խալամական կրօնքի հակառակ գտնելով թալանը, ջարդը, վայրագութիւնները, բայց մեր երկրին մէջ այդ ամէնը հաճելի է դուրանի Մողօքին, որ գրկաբաց կընդունի նոյնիսկ երախաներու մսին կտորները ու ագահօրէն կը հոտուըտայ անոնց ճենճերուած անդամներուն բուրումը։ Ադրիանուպոլսի կոմիտէն, Սելանիկը ցաւելով նպաստներ կը ղրկեն, Պոլիսը բնաւ մարդկային զգացումներու նշաններ չի տար։ Այս հակասութիւնները կը մնան անըմբռնելի, ու քանդումի ուրուականը միշտ կը մնայ ոտքի վրայ։ Շահէն

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՄԵՐ ՈՒՍՈՒՑԻՉՆԵՐԸ

Ուսումնական տարին վերջանալու վրա է։ Մեր ծխական դպրոցների գաւառական ուսուցիչները շուտով թողնելու են իրանց տեղերը ու խմբվելու կովկասեան մեծ քաղաքների հրապարակներում։ Ամէն մէկը պատմելու է իր պաշտօնավարած տեղի լաւ կամ վատ լինելը, աւագ-ուսուցչի, հոգաբարձութեան, թեմական առաջնորդի վերաբերմունքը, դրանց պատճառով ծագած մեծամեծ վէճերը, որոնք յաճախ լրագրութեան նիւթ են դարձել։

Դրանցից շատերը իրանց պաշտօններից կամաւոր կերպով են հրաժարվել, շատերին էլ հոգաբարձութիւնն է հեռացրել։ Այժմս նրանք տենդային արագութեամբ, եկող ուսումնական տարւայ համար, պաշտօն են որոնում, ամէն օր ագահութեամբ կարդում են յայտարարութիւնները և առանց նկատի ունենալու տեղը, օդը, յարմարութիւնը՝ խնդիր են ուղարկում հոգաբարձութեան։ Սակայն դրանցից շատ քչերին է աջողվում այդ ձեւով պաշտօն գտնել, որովհետեւ հոգաբարձութիւնը շատ անգամ ուսուցիչ ընտրելում առաջնորդվում է խնամական կամ բարեկամական կապերով և իր մարդուն առաջարկում թեկնածու այդ պաշտօնին։

Համնում է սեպտեմբեր ամիսը և ուսուցիչը դեռ ոչ մի տեղից հրաւէր չունի, չը նայած որ տասնեակ տեղեր ուղարկել է խնդիրներ։ Բարեխիղճ ուսուցչի ինքնասիրութիւնը թոյլ չէ տալիս նրան՝ հակվելու այս կամ այն խմբակին, այս կամ այն կուսակցութեանը՝ պաշտօն ապահովեցնելու համար։ Նա անկարող է լինում քծնել սրան, նրան, աղաչել, պաղատել, և հետեւանքը այն է լինում, որ նա ուսումնական տարւայ կէսին հազիւ կարողանում է պաշտօն գտնել մի որեւէ յետ ընկած տեղում։

Կան և այնպիսիները, որոնց թիւը շատ-շատ է, որոնք միջոցների մէջ խտրութեան դնել չը գիտեն։ Նրանք ամէն կերպ աշխատում են չաղ պաշտօն ձեռք բերել, և ապագայում դրանք, շնորհիւ իրանց անընդունակութեան, կռիւների ու երկպառակութիւնների պատճառ են դառնում։

Դրանցից շատերը իբրեւ աւագ-ուսուցիչներ տարւայ ընթացքում թոյլ են տալիս ամէն ինչ, պատճառ դառնալով շատ անգամ դպրոցի փակման։ Մօտենում է մայիս ամիսը, վերջիններիս համար, այսպէս ասած, «մեղրային ամիսը»։ Նրանք ամէն կերպ աշխատում են ուսուցիչների հետ մտերմանալ, անցածը մոռացած համարել և եկող տարի ժտերմաբար, ձեռք-ձեռքի տուած աշխատել։ Նրանք չեն մոռանում նաև հոգաբարձուների չեմքերը մաշել, լաքէյական խօսքերով ու գովասանական տիտղոսներով վերջիններիս պսակել, միայն թէ իրանց ընտրութիւնը ապահովեն. և վերջիններիս ընտրութիւնը կատարել տալուց յետոյ դառնալ մի բռնակալ, հեռացնելով ուսուցչական խմբի իրան անհաճոյ մարդկանց և սրանց փոխարինելով իր ատամի մարդկանցով։ Մի տարի ևս ապահովեցնելով իրանց, նրանք դարձեալ սկսում են իրանց տնաքանդ, հակամանկավարժական գործունէութիւնը։

Չեմ ուզում ասել, թէ ամէն տեղ հոգաբարձութիւնը ուսուցչական և աւագ-ուսուցչական հարցերին մէկ աչքով է նայում։ Ոչ։ Կան հոգաբարձուներ, որոնք ամէն կերպ աշխատում են լաւ, պարտաճանաչ ուսուցիչներ գտնել, սակայն այդ նրանց չէ աջողվում։

Տպւում են յայտարարութիւններ ստանում են 100-ից աւելի խնդիրներ, սակայն որի վրա կանգ առնեն՝ դժուարանում են։ Ուսուցչական կամ այլ միութիւններին եթէ դիմեն, ինչ՞ով երաշխաւոր են, որ սրանք կուսակցական շահերով առաջնորդվելիս չեն լինի։

Հայկական իրականութիւնը մեզ ցոյց է տալիս, որ ուսուցչութիւնն էլ «մօնօպօլիա» է դառել մի յայտնի մարդկանց ձեռքին, որոնք պաշտօն են տալիս միայն իրանց մարդկանց։

Շատ անգամ էլ պատահում է, որ հոգաբարձութիւնը, նկատի ունենալով մի վստահելի մարդու կարծիքը, ընտրում է առաջարկվածին, առանց իմանալու որ առաջարկողը ստիպված, զիջանելով միմիայն ուսուցչի թախանձանքներին, հակառակ իր կամքի է առաջարկել։

Այսպիսով մեր դպրոցներում տեղ են բռնում թէ լաւ, ազնիւ գաղափարներով տոգորված, մանկավարժական սկզբունքներին ծանօթ մարդիկ և թէ բաղդախնդիրներ, չարչիներ, որոնք վերջ ի վերջոյ դառնում են այս կամ այն գիւղում դուխանչիններ։

Ս. ք. Տէր-Յովհաննիսեան

Ստաւրոպոլ

ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԳԱՒԱՌԻՑ

Շուշի, 11 մայիսի

Մանր ժունը աւազակութիւնները վախճան չեն ստանում։ Երբեմն կով են գողանում, երբեմն եզը, ձի, ոչխար, այծ և այլն։ Գոյացել են փոքրիկ խմբակներ, որոնք և պարապում են այդ միանգամայն զզւելի գործով։ Շարունակ զրկվում են չքաւոր դասակար գը, այրիները, որբերը և խեղճերը։ Թուրքերի մէջ, էլ կան գողութիւններով պարապողներ։ Այսպէս՝ Թուրքերը իրանց գողացածը բերում են, տալիս հայերին, իսկ հայերից տանում հայերի գողացածը։ Այս փոխանակումը վերջին ժամանակներս հասել էր զարմանալի կատարելագործութեան։ Ոչ գաւառապետ, ոչ պրիստաւ, ոչ քնեազ և ոչ դատաւորները չէին կարողանում դրա առաջն առնել։ Շուտ-շուտ մի պրօտօկօլ էին կազմում և գողութեանը օրինական ընթացք տալիս, իսկ այդ ընթացքը այնքան երկար էր տեւում, նոյնիսկ տարիներ, որ տէրը թքելով յետ էր կանգնում գործից, իսկ անասունները գնում էին էլ յետ չը գալով։ Առ հասարակ դատարաններում գողութիւնը հաստատելու համար պահանջվում է հաստատուն վկայ, չը կայ վկան՝ ուրեմն գործն էլ իր էութեամբ ոչնչանում է։ Բայց ո՞ր գողութեան կարելի է վկայ կանգնեցնել, քանի որ գողութիւնները կատարվում են ընդհանրապէս գիշերները, իսկ մասնաւորապէս անտառներում կամ հանդերում։ Այսպէս՝ անյետ կորել են հազարաւոր գողացուածքներ։

Վերջին ժամանակներս գաւառի առաջին մասի համար նշանակվեց մի նոր պրիստաւ բաւական աչալուրջ, անաչառ, անկողմնապահ անձն։ Նա կարծես թէ ստեղծվել է հէնց այդ պաշտօնի համար, այնպէս փորձառութիւններով տիրել է այդ պաշտօնին։ Կարճ միջոցում նա աւազակութեան գործերին այնպիսի ընթացք է տուել, որ նրանց թիւը շատ սահմանափակվել է, և եթէ այսպէս շարունակվի, վստահ կարելի է ասել, որ շուտով վախճան կըստանան գողութիւնները։ Նա գողութիւնը վերածել է երկու կերպի. այն գողութիւնը, որ կատարվում է գիւղից դուրս, նշանակում է՝ պէտք է հետքը գտնել, թէ դէպի ո՞ւր է գնացել. իսկ այն, որ գիւղի մէջ է կատարվում, արդէն պարզ է, որ խառն է գիւղացիներից որեւէ մէկի մատը։ Գողը չէ կարող մտնել անծանօթ բակը, գոմը, սուս ու փուս հանել անասունը, եթէ տեղին ծանօթ մարդ չը լինի։ Գիւղի մէջ գողութիւն պատահելիս, պրիստաւը իսկոյն պահանջում է առաջաւոր մարդկանց, ստիպում է յայտնել գիւղի տականքների անունները, պահանջում է դրանց, առնում է գողացված անասունի երկու արժէքը, յանձնում տիրոջը, իսկ դրանց բանտարկում, ժամանակ տալով որ անասունը յետ բերել տան, ապա թէ ոչ կը զրկվեն իրանց տուղանքից և 3 ամիս էլ բանտ կը նստեն։ Այսպէս, շատ գողացված անասուններ, ձեռք են յետ դարձվել, և գողութիւնը սեղմվել է նեղ շրջանակում։ Դատաստանը շատ կարճ, զրկվողը իսկոյն բաւականութիւն է ստանում և յանցաւորներն էլ պատժվում։

Գրել էի, որ Շուշի-Գանձակ ճանապարհի քարային մասի շինելը վերացնել տալուն համար՝ Խաչէնից ժողովում են իւրաքանչիւր ծուխից 2-ական ռուբլի, վճարելու փաստաբանի և դրա համար նեղութիւն քաշողների վարձ։ Պրիստաւը արգելեց այդ ժողովարարութիւնը, չը նայելով որ փողի մեծ մասը պատրաստ է, իսկ փաստաբանը նամակների և հեռագիրների հեղեղ է թափում և պահանջում է իր վարձը։ **

Նուխի, 3 մայիսի

Քաղաքիս ազգաբնակութեան մէջ հայը չնչին տոկոս է կազմում. մեծամասնութիւնը թուրք տարրն է։ Հայը թուրքերի հետ համեմատած՝ ներկայումս շատ է յետ մնացել նիւթականի կողմից և զուրկ է բնտելիգենտ ուժերից։ Բայց և այնպէս ինտելիգենցիայից զուրկ սակաւաթիւ հայութիւնը իր չքաւոր տեղով միշտ ունեցել է և ունի իր դպրոցներ ու միւս այլ ազգային հաստատութիւնները, որոնց պահպանելու համար նա ոչինչ չէ խնայել։

Դարեգին վարդապետ Սաթունեանի (այժմ արքեպիսկոպոս) յաջորդութեան օրով, ուսումնական թւականներին, շնորհիւ այդ յաջորդի եռանդուն աշխատութեան, շինվեց օրիորդաց դպրոցի այժմեան շինութիւնը, որտեղ ներկայումս 250-ից աւելի աղջիկ սովորողներ կան։

1891 թւականին քաղաքացիների մէջ միտք յղացաւ ունենալ և տղայոց դպրոցի համար նոր և յարմարաւոր շէնք. սկսվեցին հանգանակութիւններ քաղաքիս հայերի մէջ, կազմվեց շէնքի մակարդակը և ձեռնարկվեց շէնքի կառուցանը, և երբ, համարեա, ներքին յարկը աւարտման մօտ էր, տեղի ունեցաւ դպրոցների փակումը, որի ժամանակ շինութեան պատկանող չորս հազար ռուբլի կանխիկ փողը գրաւվեց յարքունիս։

Այժմ, երբ չորրորդ տարին է, որ դպրոցները բացվել են, կալքերն էլ յետ են դարձվել, Նուխու հայ հասարակութիւնը, տեսնելով որ դպրոցների ներքին կեանքը այնքան խռովութիւններից յետոյ այժմ նորմալ կեանք է ստացել և տղայոց դպրոցի խարխուլ և անպէտք լինելը, մտածում է սկսել կիսատ շինութեան կառուցումը։ Մարտի 1-ին կայացած ծխական ընդհանուր ժողովը, աւելացնելով ամիսներ առաջ ընտրված շինարար յանձնաժողովի անդամների թիւը մի քանի կարող ուժերով և իմանալով անդամներից ով ինչ պաշտօն պիտի ունենայ (նախագահ, փոխ-նախագահ, գանձապահ, հաշւապահ և այլն), վերահաստատեց յանձնաժողովի անդամներին։

Այս ժողովը որոշեց քաղաքիս երկու եկեղեցիների ունեցած ութ հազար ռուբլի գումարը յատկացնել դպրոցի շինութեան։

Յանձնաժողովը ի միջի այլոց որոշեց՝ 1) ընդհանուր ժողովի արձանագրութիւնը ուղարկել թեմի առաջնորդին ի տես և ի հաստատութիւն, խնդրելով նրա աջակցութիւնը. 2) անդամներից մէկին, որը մասնաւոր գործով գնում էր Թիֆլիս, յանձնարարեց, որ Թիֆլիսից, այնտեղ բնակվող մի քանի նուխեցիների հետ խորհրդակցելով, մի ճարտարապետ բերի. 3) ճարտարապետի գալուց և ցուցմունքներ տալուց յետոյ նախահաշիւ կազմել և անմիջապէս սկսել գործը՝ նիւթերի գնումը և այլն։

Բացի եկեղեցական յիշեալ գումարներից՝ դպրոցների հոգաբարձութեան մօտ կայ այդ նպատակի համար 1600 ռուբլի, որը երկու տարի առաջ հանգանակել է Բագւում նախկին հոգաբարձութիւնը։ Երկու հազար ռուբլի խոստացել է տալ պ. Աբր. Բինիաթեանցը իր հանգուցեալ եղբօր՝ Յովհաննիսի կարողութիւնից հանգուցեալի կենդանութեան ժամանակ տուած խոստման համաձայն, շինութիւնը սկսվելուն պէս։

Կառավարութեան վերադարձրած չորս հազար ռուբլին հոգաբարձութիւնները կարիքից ստիպված ծախսել են։

Նուխու հասարակութիւնը ցանկանում է, սրտով ցանկանում է կառուցանել դպրոցի շէնքը. նա իր ուժերի ներածի չափ չէ խնայելու իր կարողութիւնը, բայց տասնեակ հազար ռուբլի մի բուռն չունեոր նուխեցիներ կարողանալու՞ են վճարել. ո՛չ, չեն կարող. նրանք միայն հազիւ չորս հազար ռուբլի կարող են մի կերպ գրատել, մնացածը սպասվում է օտարաբնակ նուխեցիներից և այլ դպրոցասէր ազգայիններից։ Իսկ այն յարգելի բազրաբնակ նուխեցիները, որոնք երկու տարի առաջ խոստացան ասելով՝ «Թող սկսվի շինութեան կառուցումը, մենք թէ մեր ստորագրութեամբ խոստացած գումարները և թէ աւելի կը վճարենք անպատճառ»՝ թող յիշեն իրանց խոստումը և շտապեն հասցնել յանձնաժողովին։

Յանձնաժողովը մեծ յոյս ունի օտարաբնակ, բայց իրանց ծննդավայրը չը մոռացող նուխեցիների վրա։ Փէք

Ղալաչա, 15 մայիսի

Մեր գաւառում այս տարի ձմեռը խիստ էր և երկարատեւ. գարնան սկզբից անձրեւ չէր գալիս, սարսափելի շոգեր էր լինում, երաշտ էր. գիւղացիները յուսահատվում էին, ամբողջ տարւայ աշխատանքից զրկվում. ինչ անեն, բնութեան քմահաճոյքին են ենթարկված... Ամսիս 4-ից, մինչև 14-ը, գիշեր-ցերեկ մաղմաղ անձրեւ եկաւ, դաշտերին արտերն ու մարգագետինները, գիւղացիների դէմքին ժպիտ երեւաց. 3 բօպէի չափ կարկուտ եկաւ և չնչին վնաս պատճառեց. միևնոյն ժամանակում սարերում ձիւն էր գալիս, սարսափելի ցրտեր է լինում։ Արտերի լաւութեանը խօսք չը կայ, եթէ բնութեան պատահարներից զերծ մնան. Թաղարը 5 ռուբլի կը դառնայ, միայն հնձի մշակի օրավարձը սաստիկ կը բարձրանայ։ Մեծ եռանդով երկրագործութեամբ են պարապում այժմ մեր գիւղացիները, թէև դարձեալ նահապետական ձեւով. գործի աջողութեանը խանգարում է լծկան անասունների պակասութիւնը։ Գովելի է 1 մասի հաշտարար միջնորդ պ. Օրլովի գործունէութիւնը. նա մեծ քանակութեամբ երկրագործական մեքենաներ է տարածում հայ և թուրք գիւղերում 10—15% զեղչով, առանց մի որեւէ նիւթական վարձատրութեան թէ գիւղացիների և թէ ֆիրմաների կողմից։ II մասում կատարեալ խաղաղութիւն է, գողութիւն բոլորովին դեռ չը կայ. թուրքերի քօչը վերջանալու վրա է. տաւարի ժանտախտ չը կայ, ոչխարի մէջ ղարաղ կայ Շխլու։ Տաւարի, ոչխարի, խոզի և այլ անասունների թանգութիւնը չափազանցութեան է հասել. թանգ է պանիրը, բուրդը, իւղը և այլն։ Խճուղու շինութիւնը կանգ է առել դաշտային աշխատանքները սկսվելու պատճառով։

Բարանա գիւղում սպանեցին Մ. Ամիրաղեանցի 15-ամեայ երեխային դաշտում բնած ժամանակ. մարդասպանները ձերբակալվեցին։ Մի քանի գիւղերում խուզարկութիւններ եղան առանց ձերբակալութիւնների։ Մելքիսեդէկ քահ.

Նոր-Բայազէտ, 13 մայիսի

Երէկ, մայիսի 12-ին, Երևանի քաղաքագլուխ Մելիք-Ազամալեանցից հեռագիր ստանալով, մեր քաղաքային աւագ Ս. Բաղիկեան ժողով հրաւիրեց քաղաքային վարչութեան անդամներից և մի քանի պատւաւոր քաղաքացիներից բաղկացած։ Հեռագրի միտքն այն էր, որ Երևանում նպատակ ունենալով մի պատգամաւորութիւն կազմակերպել և նահանգի հայ հասարակութեան կողմից ուղարկել Փոխարքայի մօտ՝ ցանկալի էին համարել նաև մեր քաղաքի ներկայացուցչութիւնը, ինչպէս և Հ.-Նախիջևանի, Օրդուբաթի, Ալէքսանդրապօլի, Իգդիրի և այլն։ Եւ ահա այդ պատճառով, նոյն օրը և եթ, ժողով կայացնելով դումայում, ընտրեցին քաղաքային աւագ Սա. Բաղիկեանցին և Գ. Արծրունուն, որոնք այսօր մեկնեցին Երևան այնտեղ պատգամաւորութեան ընտրութեանը մասնակցելու համար։

Պատգամաւորութեան նպատակն է, ի նկատի ունենալով ժողովրդական կեանքի աննորմալ կացութիւնը, վերջին խուզարկութիւններն ու բռնութիւնները, ներկայանալով Փոխարքայի առաջ, միջնորդել, արկանել առ ոտս Նորին Կայսերական Մեծութեան մեր հպատակութեան ամենաջերմ զգացմունքները, դադարեցնելու ժողովրդի մէջ ծագած խռովութիւնները և նրա ընթացիկ կեանքը իր կանոնաւոր շաւղի մէջ դնելու համար։ Գ. Սինանեան

ՊԵՏԱԿԱՆ ԴՈՒՄԱ

(Հեռագրով)

Պետերբուրգ, 15 մայիսի

113-րդ նիստը բացվում է Խոմեակովի նախագահութեամբ։

Հերձին հնադանդների գործերի օրինագծի քննութեան շարունակութիւնն է։

Մի քանի հռետորներից յետոյ նախագահը Դումայի ցանկութեամբ վերջ դնելով բոլոր վիճաբանութիւններին, թոյլատրում է խօսել երեք հոգու օրինագծի դէմ, իսկ երեք հոգու—յօգուտ օրինագծի։

Երկար պաշտպանողական ճառեր յօգուտ օրինագծի խօսում են Գուչկով, Չխեիձէ և Լվօվ 2-րդը որոշման համաձայն։ Դրանից յետոյ կարդացվում են աջակողմեանների և աշխատաւոր խմբակի բանաձեւերը։ Աշխատաւորականների բանաձեւը ապացուցանում է, որ ուր չը կայ վարդապետութեան ազատութիւն, չը կայ և հաւատի ազատութիւն։

Ձեկուցանող Կարաուլովը հրաժարվում է վերջին խօսքից։

Միաձայն որոշվում է դիմել յօդուածային քննութեան։ Աջակողմեանների և աշխատաւորականների բանաձեւերը մերժվում են։

Յօդուածային քննութեան ժամանակ վարդապետելու ազատութիւնը ընդունվում է 178 ձայնով ընդդէմ 139-ի։ Ակներև մեծամասնութեամբ ընդունվում է հնադանդների համայնքներ կազմելու յայտարարական կարգը և հնադանդներին իրաւունք է տրվում իրանց հոգևոր անձանց անուանել եկեղեցական սպասաւորներ ըստ աղանդի։

Մնացած մասերով օրինագիծն ընդունվում է մասնաժողովի խմբագրած ձեւով։

Նիստը փակվում է ժամը 6-ին։ (Հ. Գ.)

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

◆ Կովկասեան Գիւղատնտեսական Ընկերութիւնը հրատարակել է իր վերջին տարւայ գործունէութեան տեղեկագիրը։ Ընկերութիւնը իր վերակազմութիւնից յետոյ նորից սկսել է կենդանութիւն ստանալ։ Տեղեկագրի մէջ յիշատակված են ընկերութեան նիստերում արված զեկուցումները և նրա բիւրօյի կատարած գործերը։ Ընկերութիւնը ունի 7 պատւաւոր, 8 մշտական, 230 իսկական և 10 աշխատակից անդամ։ Տեղեկագրի մէջ զետեղված է նաև 1909 թւի նախահաշիւը։

◆ Այսօր, ցերեկվայ ժամը 12-ին, տեղի կունենայ Կովկասեան Գիւղատնտեսական Ընկերութեան անդամների ընդհանուր ժողովը։ Պ. Ալ. Քալանթարը կը կարդայ մի զեկուցում «Անասնապահութեան սիստեմների էվօլիւցիան Կովկասում»։ Լանգը կը կարդայ «Հասարակական առողջապահութիւնը սպանդանոցի տուած տեղեկութիւնների համաձայն»։

◆ Այսօր երեկոյեան ժամը 7-ին տեղի է ունենալու հանրակրթական դասընթացքների դասախօսների ժողովը՝ մշակելու դասախօսութիւնների ծրագիր առաջիկայ տարեշրջանի համար։

◆ Մի քանի ամիս առաջ իշխանութեան կարգադրութեամբ փակվեց Թիֆլիսի էլեքտրաքարշի ծառայողների արհեստակցական միութիւնը։ Միութեան գործերը վերջնականապէս աւարտելու համար ծառայողները ժողով են գումարելու մայիսի 19-ին։

◆ Մօտ օրերս տեղի է ունենալու Հայոց Դրամատիկական Ընկերութեան անդամների տարեկան ընդհանուր ժողովը անցեալ 1908/9 թւականի թատրօնական շրջանի հաշիւը քննելու համար։

◆ Այսօր Կուկիայի ս. Աստուածածին եկեղեցու ծխականները ժողովվելով ի միջի այլոց ընտրելու են նոր հոգաբարձական մարմին։ Կը ցանկանայինք, որ ծխականները գիտակցութեամբ վերաբերվէին դէպի այդ ընտրութիւնները և ընտրէին ինտելիգենտ երիտասարդների, որոնք ղեկավարվէին միմիայն հասարակական շահերի գիտակցութեամբ, հակառակ հին, «ազգային» սովորութիւնների տէր մարդկանց, որոնք առաջնորդվում են իրանց «թայֆայով»։

◆ Այսօր, Արտիստական Ընկերութեան ամարային այգում (Միքայէլեան փողոց) տեղի կունենայ մի հետաքրքրական զբօսանք յօգուտ Թիֆլիսի ձրի և էժանագին ճաշարանների ու թէյատների ընկերութեան։ Այս համակրելի ընկերութեան նպատակը, համոզված ենք, կը գրաւէ այսօր ցանկալի թւով հասարակութիւն, որի վրա է դրել իր յոյսը ընկերութեան վարչութիւնը, որ ոչ մի ջանք չէ խնայել զբօսանքը գոհացուցիչ դարձնելու բոլորի համար։ Այս ընկերութիւնը արժանի է խնամքի. նրա ճաշարաններից և թէյատներից օրական օգտվում են մի քանի հարիւր չքաւոր և տնանկ մարդիկ առանց կրօնի և ազգի խտրութեան։

◆ Ստացանք Տափի Թաղի Քամոյեանց ս. Գէորգ եկեղեցու երեցփոխ Առաքել Վարդապետեանի հաշիւը 1908 թ. և 1909 թ. նախահաշիւը։ Բիւջէն կազմում է 11,152 ռ. 82 կ.։

◆ «Закавказье»-ն հաղորդում է, որ Կարթալինիայում երկարատև անբերրիութեան պատճառով այս տարի սպասվում է սով։

◆ Քաղաքային դումայի դպրոցական մասնաժողովը ձեռնարկել է քաղաքային տարրական դպրոցների առաջիկայ տարւայ նախահաշւի ծախքերի քննութեան։

◆ Աւճալայում քաղաքային ջրմուղի հողամասի վրա քաղաքը բաց է արել այնտեղ ապրող իր ծառայողների համար սպառողական խանութ։

◆ Մայիսի 15-ին Վերայի հրապարակի վրա քաղաքային նախկին մսի խանութների շէնքում բացվել է «աշխատանքի բորսան», որի նպատակն է աջակցել բանւորներին աշխատանք գտնելու։ «Աշխատանքի բորսան» ծառայ, աղախին կամ ամսով բանւորներ վարձողներից վերցնելու է 20-ական կոպէկ, իսկ միւսներից ոչ մի վճար չէ ընդունելու։

◆ Մայիսի 13-ին Բագուի քաղաքապետի կարգադրութեամբ ձերբակալվել և հաւսպտավում է տարվել Բայիլովի կենտրոնական բանտի կառավարիչ Վալիեվը։ Նա մեղադրվում է հակաօրինական գործողութիւնների մէջ։ Բագուի իշխանութիւնները տեղեկութիւն են ստացել, որ Բայիլովի կենտրոնական բանտի տակ տեղի է ունենում փորուածք։ Նկատի առնելով այդ, ոստիկանապետ Շերվուդը երէկ անձամբ ոստիկանութեան և զինւորների ուժեղ խմբով քննութիւն կատարեց, որ տեւեց մինչև կէս գիշեր, ըստ որում փորուածքը դեռ երեւան չէ հանված։ Խուզարկութեան ժամանակ կամերաներում գտնվեցին դանակներ։ (Кс.)

◆ Ղազախի գաւառից մեզ հասած տեղեկութիւնների համաձայն, աշնանացանը այնտեղ ամենուրեք լաւ է։ Միայն Բարանայի շրջակայքում եկել է մի փոքր կարկուտ, որը սակայն վնաս չէ հասցրել։

◆ ՍՏԱՒՐՈՊՕԼԻՑ մեզ գրում են մայիսի 11-ից. «Երէկ, ամսիս 10-ին, տեղիս հայոց եկեղեցում, պատարագից յետոյ կատարվեց մաղթանք Նորին Կայսերական Մեծութեան, արքայական տան և Նորահաստատ Մատթէոս Բ. Կաթողիկոսի համար։ Այդ մասին նախօրօք յայտարարված էր տեղիս «Нашъ Край» թերթում։ Ժողովրդի բազմութեամբ տեղի ունեցաւ մաղթանքը։ Պատարագիչ Ս. ք. Տէր-Յովհաննիսեանցը օրվայ պատշաճ քարոզ խօսեց։ Պատարագից յետոյ դպրոցի դահլիճում տեղի ունեցաւ մի ազմկալի ծխական ժողով»։

ՌՈՒՍԱՍՏԱՆԻ ԿԵԱՆՔԻՑ

◆ Մոսկվայի մանկավարժների շրջանում լուր է պտտում, որ ժողովրդական լուսաւորութեան մինիստրութիւնը մտադիր է սահմանափակել այն անձանց իրաւունքները,

որոնք էքստերնի քննութիւն են տալիս հասունութեան վկայական ստանալու համար: Սահմանափակումը նշանակվելու է այնպիսի բարձրագոյն դպրոցները մտնելու համար, որտեղ ընդունելութիւնները կատարվում են վկայականների մրցութեամբ: («Н. Русь»)

ԳԻՏՈՒԹ., ԳՐԱԿԱՆ., ԳԵՂԱՐ.

ԳԱԼԻԼԷՅԻ ԳԻՍԱՒՈՐԸ

Առաջիկայ 1910 թ. ապրիլ, մայիս և յունիս ամիսների ընթացքում մեր երկրագնդի բնակիչները ականատես են լինելու խալացի յայտնի աստղագէտ Գալիլէյի նշանաւոր գիսաւորի երևմանը:

Ճիշդ է, որ այդ գիսաւորը դեռ շատ հին ժամանակներում յայտնի էր, բայց Գալիլէյը մանրազննին կերպով ուսումնասիրեց այդ գիսաւորի ընթացքը և նմանողութիւնը այն գիսաւորի հետ, որը երևացել էր մեր երկնակամարում 1531 և 1607 թ. թ.: Գալիլէյն այդ գիսաւորի շրջանառութեան ուղղութիւնը ճշգրիտ կերպով գծագրեց և ցոյց տուեց իր ժամանակի աստղագիտական աշխարհին, որ այդ լուսաւորը մեր երկնակամարի վրա երևում է 76—77 տարին մի անգամ: Եւ ճիշդ որ, համաձայն Գալիլէյի հաշուի, այդ գիսաւորը 1759 թ. նորից նշմարեցին մեր երկրագնդի բնակիչները, որի հետևանքով այդ ժամանակի աստղագէտները, ի պատիւ Գալիլէյի, անուանեցին այդ գիսաւորը «Գալիլէյի գիսաւոր»: 1759 թ. յետոյ այդ աստղը նորից լոյս ընկաւ մեր երկնակամարում 1835 թ.: Եւ այդպէս՝ ժամանակակից աստղագիտական պատմութիւնը հաստատեց, որ Գալիլէյի գիսաւորը երկնակամարում երևացել է Քրիստոսից ծընընդից 12 տարի առաջ և յետոյ՝ 66, 141, 837, 989, 1066, 1301, 1378, 1456, 1532, 1607, 1682, 1752 և 1835 թուականներին. իսկ այսուհետև այդ գիսաստղը լոյս կընկնի մեր երկնակամարում 1910, 1986, 2062, 2139 և այլ թուականներին:

Ասենք և այն, որ մեր ժամանակակից աստղագէտների շրջանում եղան այնպիսիներ, որոնք պնդում էին, թէ Գալիլէյի գիսաւորը ոչ թէ 1910 թ., այլ 1908-ին կամ 1909-ին պիտի երևար: Նրա՝ այդ նշանակված ժամանակամիջոցում չերևալու պատճառը բացատրվում է այն հանգամանքով, որ գիսաւորներն երբեմն իրանց շրջանառութեան միջոցին մոլորակների մօտով անցնելիս՝ իրանց ընթացքը փոխում են, որով և առաջանում է բաւականին զանազանութիւն նրանց երևալու ժամանակամիջոցում:

Ներկայումս ամբողջ աստղագիտական աշխարհը անհամբեր սպասում է այդ գիսաւորի երևմանը, և արտասահմանում այժմվանից արդէն նշանակել են առանձին վարձատրութիւն այն գիտնականին, ով առաջինն ամենաճշգրիտ կերպով կորոշի գիսաւորի երևալու տեղը և կընդգծի նրա շրջանառութեան ճիշդ ուղղութիւնը: Թուցէ նշանակվի վարձատրութիւն և այն անձին, ով ամենից առաջ առանց հեռադիտակի կը նշմարի յիշեալ գիսաստղը: Այդպիսի մի դէպք եղաւ 1758 թ., երբ, հակառակ գիտնականների, որոնք իրանց գործիքներով անհամբեր սպասում էին այդ գիսաւորի երևմանը, ամենից առաջ նշմարեց մի հասարակ գիւղացի հովիւ, որ աստղագիտութեամբ շատ էր հետաքրքրվում:

Ըստ վերջին տեղեկութիւնների, Գալիլէյի գիսաւորը 1909 թ. մարտին գտնվում էր Հայկ (Оріонъ) համաստեղութեան մէջ գտնվող՝ մի գծի վրա շարված երեք աստղերի մօտ: Այդ համաստեղութիւնը հոկտեմբերից մինչև փետր. երևում է հարաւ-արևմտեան հօրիզօնում, երեկոները արևը մայր մտնելուց յետոյ, իսկ օգոստոսին՝ հարաւ-արևելքում արշալոյսից առաջ: Այդ համաստեղութիւնը հեշտ է գտնվում շնորհիւ այն երեք աստղերի, որոնց մասին մի քանի տող վերև յիշատակվեց և որոնց մեր հասարակ ժողովուրդն անուանում է «Շամփուր աստղ»:

Գալիլէյի գիսաւորը առաջիկայ 1910 թ. փետր. 14-ին անցնելու է Հրատի շրջանագծով, իսկ նոյն թուի ապրիլի 27-ին կը գտնվի իր ընթացքի այն կէտի վրա, որը նրա շրջանառութեան միջոցին ամենամօտիկն (перигеліи) է արևին: Ապա՝ մօտաւորապէս մայիսի 20-ին նորից Արուսեակի շրջանագիծն անցնելով կը սկսի արևից հեռանալ: Ահա հէնց այդ ժամանակ ամէնքը կարող են առանց հեռադիտակի տեսնել այդ նշանաւոր լուսաւորը: Միայն թէ՝ այդ գիսաստղը տեսնելու ամենայարմար ժամանակն է՝ մինչև մայիս՝ առաւօտներն արշալոյսից առաջ, իսկ մայիսից յետոյ՝ արևը մայր մտնելուց վերջը, երբ գիսաւորն, երկրիս աւելի մօտիկ լինելով, առանձին պայծառութեամբ կը փայլի: Գիսաւորն առանձնապէս շքեղ փայլ կունենայ մինչև յունիսի վերջը՝ դառնալով այդ ժամանակաշրջանում մեր երկնակամարի հաւագիւտ զարդը:

Մակ. Ջմշկ.

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ Ա. ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Յ. ՏԷՐ-ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ
Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ

ԱՆԴՐԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ

Ամառային երթևեկութիւն
(Թիֆլիսի ժամանակով)

Թիֆլիսից մեկնում է

ԲԱԳՈՒ՝ ՊՕՍՏԱՏԱՐ գնացքը 11 ժ. 38 ր. երեկ., Գանձակ է հասնում 6 ժ. 1 ր. առ., Եւլախ՝ 7 ժ. 58 ր. առ., Հաջի-Կաբուլ 1 ժ. 12 ր. ցերեկ., Բալաջարի 4 ժ. 43 ր., Բագու՝ 6 ժ. 7 ր. երեկ.: ՄԱՐԴԱՏԱՐ ԳՆԱՑՔ № 6՝ 7 ժ. 36 ր. առ., Գանձակ է հասնում 1 ժ. 41 ր. ցերեկ., Եւլախ՝ 3 ժ. 36 ր. ցերեկ., Հաջի-Կաբուլ՝ 8 ժ. 15 ր. երեկ., Բալաջարի՝ 11 ժ. 37 ր. գիշ., Բագու՝ 12 ժ. 44 ր. գիշ.: ՄԱՐԴԱՏԱՐ ԳՆԱՑՔ № 12՝ 10 ժ. 11 ր. երեկ., Գանձակ՝ 4 ժ. 13 ր. առ., Եւլախ՝ 6 ժ. 8 ր. առ., Հաջի-Կաբուլ՝ 10 ժ. 32 ր. Բալաջարի՝ 1 ժ. 44 ր. ցերեկ., Բագու՝ 2 ժ. 18 ցերեկ.:

ՋՈՒԼՖԱ-ԵՐԵՒԱՆ, պօստատար 1 ժ. 44 ր. գիշեր., Ալէքսանդրօպօլ է հասնում 12 ժ. 35 ցերեկ., Ուլուխանլու՝ 6 ժ. 11 ր. առ., Ջուլֆա՝ 1 ժ. 10 ր. գիշեր.: ՄԱՐԴԱՏԱՐԱՊՐԱՆՔ. 5 ժ. երեկ., Ալէքսանդրօպօլ է հասնում 3 ժ. 38 ր. առաւ., Ուլուխանլու՝ 9 ժ. 12 ր. առաւ., Երևան՝ 10 ժ. 7 ր. առ.:

ԲԱԹՈՒՄ՝ ԱՐԱԳ. ԳՆԱՑՔ 8 ժ. 31 ր. երեկ., Բաթում է հասնում 7 ժ. 41 ր. առ.: ՊՕՍՏԱՏԱՐ՝ 9 ժ. 4 ր. երեկ., Բաթում է հասնում 10 ժ. 33 ր. առ.: ՄԱՐԴԱՏԱՐ՝ 1 ժ. 1 ր. ցերեկ., Բաթում է հասնում 2 ժ. 34 ր. ցերեկ.:

Թիֆլիս է հասնում

ԲԱԳՈՒԻՑ՝ ՊՕՍՏԱՏ. ԳՆԱՑՔԸ 8 ժ. 6 ր. երեկ., ՄԱՐԴԱՏԱՐ № 5՝ 12 ժ. 11 ր. ցերեկ., ՄԱՐԴԱՏԱՐ. № 11՝ 10 ժ. 45 ր. առ.:

ԲԱԹՈՒՄԻՑ՝ ԱՐԱԳ. 9 ժ. 36 ր. առ., ՊՕՍՏ. 10 ժ. 38 ր. առ. ՄԱՐԴԱՏԱՐ՝ 8 ժ. 42 ր. առ.:

ՋՈՒԼՖԱՅԻՑ-ԵՐԵՒԱՆ՝ ՊՕՍՏ. 6 ժ. 26 ր. երեկ. ՄԱՐԴԱՏԱՐ-ԱՊՐԱՆՔ. 6 ժ. 27 ր. ցերեկ.:

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՀՐԱՒԷՐ

Կիրակի, մայիսի 17-ին, ցերեկվայ ժամը 11-ին, Հավլաբարի ս. Կարապետ եկեղեցու ծխական դպրոցում կայանալու է ծխական ընդհանուր երկրորդ ժողովը: Այս ժողովը երկրորդ անգամը լինելով, խնդրում եմ յարգելի ծխականներից, որ անտարբեր չը լինեն, որոնց ներկայութիւնը շատ կարևոր է:

Երէցփոխ՝ Ս. Մառանջեանց
(շ. կ.) 450. 2—2

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ ԴԱՐՁՐԷՔ!

Տղամարդկանց հագուստի համար կոստիւմների շրջանում եղած նորութիւնը «Շէվիոտ Կոլումբ» կտորն է: Այնպիսի մի էժան գնով՝ այն է 5 ր. 25 կ., լաւ տեսակինը 6 ր. 25 կ., տղամարդկանց ամբողջ կօստիւմի համար, $4^1/_4$ արշին, կտորը ոչնչով չէ զանազանվում արշինը 5—6 ր. արժեցող նոյնատեսակ կտորից և ունի նրա բոլոր յատկութիւնները, այն է՝ գերազանց ամրութիւն, գործնականութիւն և շքեղութիւն: Գոյները՝ սև, մուգ կապոյտ, շագանակագոյն, ոզորկ-ձիթագոյն, կամ թէ նոյն գոյները՝ բծերով: Ուղարկվում է պօստով, վերադիր վճարով և առանց կանխավճարի: Երեք կամ աւելի կտոր պատուիրելուց՝ իւրաքանչիւր կտորին ձրիաբար կցվում է հարկաւոր քանակութեան աստառացու: Առանց րիսկի, լրիւ երաշխաւորութիւն, եթէ կտորը չը հաւանվի՝ յետ է վերցվում: Պահանջները խնդրում եմ հասցէագրել՝
Въ фабрику шерстяныхъ издѣлій
ЗИГМУНТА РОЗЕНТАЛЯ г. Лодзь № 15. К.
Թղթակցութիւնները ռուսերէն լեզուով:
(В. 29630) 376. 1—1

Թիֆլիսից մեկնելու պատճառով
ծախվում է
ՄԱՆՐՈՒՔԻ ԽԱՆՈՒԹ
Օլգինսկայա փող., տ. Սեմեոնովի, № 18.
(կ. ե. հ.) 444. 3—1

Ուսումնարան
եւ Պանսիօնը
Գ. Լ. ԿՈՒՉԱՆՕՎԻ
ամառը կը մնայ Սուրամ:
Պատրաստում են երեխաներին վերաքննութիւններից՝ բոլոր միջնակարգ դպրոցների համար: Աւանդվում են գերմաներէն, ֆրանսերէն և լատիներէն լեզուներ:
Հասցէ՝ Католическая ул., № 16, и уголъ Акимовской, № 1, д. Багдасарова.
442. 1—1

Բ. Հ. Կ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՍԵԿՑԻԱՅԻ հրատարակութեամբ լոյս տեսաւ և վաճառվում է գունաւոր, շքեղ հրատարակութեամբ
ՈԳԻ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ
նկարը, 62×40 ս. մեծութեամբ: Գինն է 75 կոպէկ: Գումարով գնողներին ՄԵԾ ԶԻՋՈՒՄ: Ցանկացողները կարող են դիմել՝ Баку, К-ра Бакинскаго Армянскаго Культурнаго Союза.
(կ. հ.) 446. 3—1

Ռուսական Ջուլֆայում
շուկայի կենտրոնում
ԾԱԽՎՈՒՄ Է
գաստրօնոմիայի առաջնակարգ
ԽԱՆՈՒԹ
Ունի վստահելի սպառողներ: Պայմանների մասին դիմել՝ Джульфа (Эрив. губ.), Степану Бадалянцу. (կ. ե. հ.) 448. 3—1

ՀՐԱՒԷՐ

Թեմական բարձր սրբազան առաջնորդի առաջադրութեան համաձայն, ամսիս 17-ին, կիրակի օրը, ժամը 12-ին, ՉՐԿԻՆԵԱՆՑ ս. Կարապետ եկեղեցում լինելու է ծխականների ժողով, յիշեալ եկեղեցու ծխական ուսումնարանի համար ընտրելու նոր ՀՈԳԱԲԱՐՁՈՒՆԵՐ. ուստի սրանով հրաւիրում եմ պ. պ. ծխականներին, որ յիշեալ օրն ու ժամին շտապեն եկեղեցի՝ ընտրութեանը մասնակցելու:

Թիֆլիսի ա. մասի գործակալ՝
Գրիգոր ա. ք. Մանդակունի

Հրաւէր

Բարձր սրբազան թեմական առաջնորդի առաջադրութեան համաձայն՝ Վանքի աւագ եկեղեցում ամսիս 17-ին, կիրակի օրը, ժամը 12-ին, լինելու է ծխականների ժողով, Մարիամեան-Յովնանեան օրիորդաց ուսումնարանի համար հոգաբարձուներ ընտրող պատգամաւորներ ընտրելու, ուստի սրանով հրաւիրում եմ պ. պ. ծխականներին, որ յիշեալ օրը և ժամին շտապեն եկեղեցի ընտրութեանը մասնակցելու: Ընտրութեանը կարող են մասնակցել 25 տարի հասակ ունեցողները և նրանցից բարձրերը, այլև որոնք ունեն օրինական իրաւունք վարելու հասարակական պարտաւորութիւններ և երկու տարուց ի վեր համարվում են ծուխ յիշեալ եկեղեցու:

Թիֆլիսի ա. մասի գործակալ՝
Գրիգոր ա. ք. Մանդակունի

Լոյս տեսաւ
„ԸՆԿԵՐ"
Գրական-գեղարուեստական ամսագիր № 1
հետևեալ բովանդակութեամբ.

Մեր ընթերցողներին. Գեղարուեստի էութիւնը (ըստ Գիւօյի). Երաժշտութեան Եհովան՝ Դեմիր. Պատմական մուզիկալիզմ Ս. Թ. Պաստեօր (կենսագրութիւն և պատկեր), Մարդկային միտքը՝ Ագնաւորեան. Պակասամիտների ուսումնարանները՝ Ա. Մամիկոնեան. Սմբատ Շահազիզի մի նամակը. Զուդէրման (կենսագրութիւն և պատկեր). Մտաւոր կենդանահերձութիւն՝ Վ. Սիրտ. Ինքնապաշտութեան ախտը. «Իննը բուբլի». Ֆլամմարիօն (կենսագրութիւն և պատկեր). «Դասագիրք»՝ Ա. Մամիկոնեան. Յօբելեան և քննադատութիւն. Շվէյցարական լուսախաբութիւն. Նամակատուփ:

Գինն է 25 կ.: Դիմել գրավաճառներին:

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԸ

1) Ընկերի տարեկան բաժանորդագինն է 3 ր.=7 Ֆր.=6 մարկ=33 ղրուշ:
2) Բաժանորդը կարող է վճարել մասմաս, նոյնիսկ ամսէ ամիս, համարը ստանալիս:
3) Հատով վաճառվելու է միայն առաջին համարը, այն էլ մինչև երկրորդի լոյս տեսնելը:
4) Բաժանորդ կարելի է գրվել թէ դիմելով խմբագրութեան, թէ տեղական գրավաճառների և «Ընկերի» աշխատակիցների մօտ:
5) «Ընկերի» տարին հաշվվում է մայիսից մայիս:
6) Խմբագրութեան հասցէն՝ Redaction du journal «Camarade», Rue de l'Audépine, 16, au 1-er, Genève (Snisse), Sedrak Tarayanz.
(շ. կ.) 430. 2—2

ԾԱԽՈՒՄ ԵՆՔ

մեր սեփական արհեստանոցում պատրաստված մեղուաբուծական զանազան գործիքներ, որոնք են՝ մեղրաման, մոմաքամ, ծխիչ, չայնիկ, մեղրի ամաններ և ուրիշ կարևոր պիտոյքներ:
Գները ձեռնտու:
Ծրարը ուղարկում ենք ձրի:
Александрополь. Мик. Каракуюмчяну.
(շ. ու. կ.) 431. 3—3

Էջմիածնեցոց ս. Գէորգ եկեղեցու ծխական «Մարիամեան» դպրոցի հոգաբարձութիւնը

խնդրում է նոյն եկեղեցու ծխականներին ներկայ գտնվել ծխական ժողովին, որ կայանալու է կիրակի, մայիսի 17-ին, առաւօտեան ժամը 11-ին:
Օրակարգի խնդիրներն են՝
1) Դպրոցի 1908/09 ուսումն. տարվայ հաշւետւութիւն.
2) 1909/10 ուսումն. տարվայ նախահաշւի քննութիւն.
3) Ընթացիկ հարցեր.
Հոգաբարձութիւն
(շ. ու. կ.) 432. 3—3

ՄԻ ԻՆՏԵԼԻԳԵՆՏ ՀԱՅՈՒՀԻ,

որ հիմնաւորապէս գիտէ ֆրանսերէն և երաժշտութիւն (դաշնամուր) և ունի 9 տարվայ փորձառութիւն, նոյնպէս ծանօթ է ռուսաց տարրական լեզուին, ցանկանում է ունենալ դասեր ինտելիգենտ ընտանիքներում: Համաձայն է ուրիշ քաղաքներ ևս գնալու: Կարող է ընկերակցել արտասահման ճանապարհորդողներին իբրև թարգման: Հասցէն տեղեկանալ «Մշակի» խմբագրատանը:
(հ. կ.) 429. 3—2

Մանկաբարձուհի եւ մասսաժիստ
Հ. ՍԱՆԹՈՒՐԵԱՆ-ԴԱՒԹԵԱՆՑԸ

Ընդունում է ծնունդներ և բժշկում է բժշկի խորհրդով կանանց հիւանդութիւններ, սրսկում է կանանց, տղամարդկանց և երեխաների կաշուի տակ թէ իր և թէ հիւանդների մօտ մատչելի գնով: Քաւառայցիներին տալիս դիւրութիւն և խորհուրդներ կանանց հիւանդութիւնների վերաբերմամբ:
Ընդունելութիւնը ամեն օր ժամը 12—1-ը, իսկ կիրակի օրերը պատուաստում է ծաղիկ: Հասցէն՝ Петхаинскій подъемъ № 4, д. Симонянца.
(հ. կ.) 51. 50—38

ՆԱԽԱԶԳՈՒՇԱՑՈՒՄՆ
Գրասենեակ Դ. Զ. ՍԱՐԱՋԵՎ Թիֆլիսում
ЗАВОДСКАЯ МАРКА

Մեր ֆիրմայի հռչակով ԿԱՄԵՆԱԼՈՎ ՕԳՏՎԵԼ՝ մի քանի համանուն և ուրիշ ֆիրմաներ վաճառքի են հանել զտված օղի և այլ խմիչքեղէն մեր էտիկէտներին և ապրանքագրոշմին միանգամայն նմանեցրած էտիկէտներով և ապրանքագրոշմով պ. պ. սպառողներին մոլորեցնելու նպատակով:
Մի քանիսները նոյն իսկ չեն քաշվել էտիկէտների վրա նշանակել խոշոր տառերով **Դ. Զ. Սարաջեվ**, իսկ մանրատառ, համարեա չը նկատվող, ժակագրութեամբ՝ ՆԱԽԿԻՆ ԾԱՌԱՅՈՂՆԵՐ:
Հետևաբար գրասենեակը խնդրում է մեր ապրանքը պահանջելուց ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ դարձնել անուան, հօրանուան և ազգանուան սկզբնատառերի վրա՝ Դ. Զ. ՍԱՐԱՋԵՎ, միայն առանց «ՆԱԽԿԻՆ ԾԱՌԱՅՈՂՆԵՐ» յաւելուածի, նոյնպէս և գործարանային դրոշմի վրա՝ «ՎԱՅՐԻ ՈՋԽԱՐ ԺԱՅՌԻ ՎՐԱ»:
(ե. կ.) 362. 25—7

ԵՒԼԱԽ—ՇՈՒՇԻ

Թագաւորական պօստային ճանապարհի կայարանատէրերը յայտնում են հասարակութեան, որ իրանք՝ աւելացնելով պօստային ձիերի և կայարանների թիւը՝ մայիսի 1-ից նոր եւ մեծ յարմարութիւններ են ստեղծել Շուշի ամառանոց գնացողների համար, որպէսզի վերջիններս կարելոյն չափ կարողանան գնալ Շուշի հեշտ և արագ կերպով: Ընդունվում են՝ հեռագրով կամ նամակներով՝ յանձնարարութիւններ վեց, ութ և տասը տեղանի դիլիժանսների, երկու և չորս տեղանի կօլեասկաների և ֆայէտօնների համար, որոնք պատրաստ կերպով իսկոյն կը տրվեն Եւլախ ժամանողներին, երկաթուղային գնացքը կայարան հասած րոպէին: Գները՝ դիլիժանսների համար՝ 4 և 5 րուբլի, 1 պուդ ծրի բօգաժով (աւելիի համար կը ստացվի իւրաքանչիւր պուդից 70 կոպ.): Միւս կառքերն արժեն 15 րուբլուց մինչև 25 րուբլի՝ ճանապարհորդների ցանկութեամբ, որքան կարելի կը լինի տեղաւորել: Կայարանները խիստ մաքուր են և ծառայողները քաղաքավարի: Հանգստանալու կամ գիշերելու համար ցանկացողներին տրվում են ձրի սենեակներ: Ուղարկված յանձնարարութիւններ պարտաւորական են անողների համար: Հասցէն՝ Евлахъ, Завѣдывающему станціею.
(շ. ու. կ.) 406. 7—5

„ՊՐՕՎՕԴՆԻԿ"
ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
ՌԻԳԱՅՈՒՄ
1897 թ. 1888
ՌИГА ПРОВОДНИКЪ

ԱՆԴՐԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ՖԱԲՐԻԿԱՅԻՆ ՊԱՀԵՍՏԸ ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ
Սօլօլակսկայա փող., № 4.
ԱՌԱՋԱՐԿՈՒՄ Է ՄԵԾԱՔԱՆԱԿ ԵՒ ՀԱՏՈՎ
ՌԷԶԻՆԱՊԱՏ ԱՆԹԱՓԱՆՑԻԿ ՎԵՐՆԱԶԳԵՍՏՆԵՐ
Արտասահմանեան նոր ձևի, պատրաստված անգլիական ամենալաւ կտորներից սկսած մինչև ամենաէժան կտորները.
ՌԷԶԻՆԱՊԱՏ ԹԼԱՇՉՆԵՐ Ո ՎԵՐԱՐԿՈՒՆԵՐ պարոնայք օֆիցէրների համար.
ՌԷԶԻՆԱՊԱՏ ԿՏՕՐԵՂԷՆՆԵՐ զանազան կարիքների համար.
ՌԷԶԻՆԻ ՍՊՈՒՆԳՆԵՐ.
ՍԱՆՐԵՐ եղջերեայ ըէզինից
Համաշխարհային համբաւ
ԿՐԿՆԱԿՈՇԻԿՆԵՐԻ „ՊՐՕՎՕԴՆԻԿ"
(№ 4) 25—16